

Teija Korvenala

FEMINISMI JA FEMINISTINEN KIRJALLISUUDENTUTKIMUS KO- TIMAISESSA JA KÄÄNNETYSSÄ KAUNOKIRJALLISUUDESSA

**FEMINISMI JA FEMINISTINEN KIRJALLISUUDENTUTKIMUS KO-
TIMAISESSA JA KÄÄNNETYSSÄ KAUNOKIRJALLISUUDESSA**

Teija Korvenala
Opinnäytetyö
Kevät 2018
Kirjasto- ja tietopalvelun tut-
kinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Kirjasto- ja tietopalvelun tutkinto-ohjelma

Tekijä: Teija Korvenala

Opinnäytetyön nimi: Feminismi ja feministinen kirjallisuudentutkimus kotimaisessa ja käännetyssä kaunokirjallisuudessa

Työn ohjaaja: Teija Harju

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2018 Sivumäärä: 57

Opinnäytetyön aiheena on feminismi ja feministinen kirjallisuudentutkimus kotimaisessa ja käännetyssä kaunokirjallisuudessa. Aihe on ajankohtainen, ei vain kirjallisuuden saralla, vaan yhteiskunnallisella tasolla. Feminismi on yhteiskunnallisesti merkittävä tasa-arvon myötävaikuttaja, joten on tärkeää selvittää feminismin historiaa, kehitystä ja mahdollisuuksia sekä tulkita sen vaikutuksia kaunokirjallisuuteen. Työn toimeksiantajana toimii Oulun ammattikorkeakoulu.

Tavoitteena on tuoda esille, miten feministinen tutkimus, feministinen kirjallisuudentutkimus, feminismi, naiskuvaus ja naisen asema ovat kehittyneet niin kaunokirjallisuudessa kuin yhteiskunnassa. Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä käytettiin laadullista tutkimusta ja hermeneuttista menetelmää. Kaunokirjallisten teosten tulkinnassa käytettiin lisäksi biografista menetelmää.

Opinnäytetyön tuloksista voidaan nähdä feministisen kaunokirjallisuuden monipuolisuus ja miten se on vuosikymmenien aikana kehittynyt. Ei ole yksinkertaista määritelmää sille, mitä on feministinen kaunokirjallisuus. Kirjailija tuottaa tekstiä, joka on hänen oma näkemyksensä ja joka voi olla tahattomasti tai tarkoituksellisesti feminististä.

Jokainen lukija on oma yksilönsä ja jokainen käsittelee omalla tavallaan lukeensa tekstiä. Kaunokirjallisuus on tulkinnanvaraista ja perustuu usein lukijan omiin näkemyksiin, arvoihin ja asenteisiin. Feministisellä kaunokirjallisuudella on kuitenkin huomattava merkitys kirjallisuudessa ja se tulisi nähdä mahdollisuutena vaikuttaa niin yhteiskunnallisiin, kulttuurisiin kuin taloudellisiin asioihin.

Asiasanat: feminismi, feministinen kirjallisuudentutkimus, kaunokirjallisuus, kirjallisuus, kirjallisuudentutkimus, naiskuva, naiskirjallisuus

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Program in Library and Information Services

Author: Teija Korvenala

Title of thesis: Feminism and feminist literary research in Finnish and in translated fiction

Supervisor(s): Teija Harju

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2018 Number of pages: 57

The topic of this thesis is feminism and feminist literary research in Finnish and in translated fiction. The topic is current, not only in the field of literature, but also from social point of view. Feminism is a socially important contributor to equality, so it is important to explore the history, development and opportunities of feminism and to interpret its effects on fiction. The thesis was commissioned by Oulu University of Applied Sciences.

The aim was to point out how feminist research, feminist literary research, feminism, female portrayal and woman's status developed in both literary and social form. The research methods used in this thesis were qualitative research and the hermeneutical method. Biographical method was applied in the interpretation of fictional works.

The result of the thesis can be seen how versatile the feminist fiction is and how it has developed over the decades. There is no simple definition of what feminist fiction is. The author produces the text based on his or her own views which can be unintentionally or deliberately read as feminist fiction.

Each reader is their own individual, and everyone processes the text in their own way. Fiction is interpretative and often based on the readers' own perceptions, values and attitudes. Feminist fiction is, however, of considerable importance in literature and should be seen as an opportunity to influence both social, cultural and economic issues.

Keywords: feminism, feminist literary research, fiction, literature, literature research, female portrayal, women's literature

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	MITÄ ON FEMINISMI	9
2.1	Feminismi käsitteenä.....	9
2.2	Feminismin ensimmäinen aalto	10
2.2.1	Valistuksen aikakausi	10
2.2.2	Britannia ja suffragetit.....	11
2.3	Feminismin toinen aalto	12
2.3.1	Yhdysvallat ja feminismin kehittyminen	13
2.3.2	Suomi ja naisasialiikkeet	15
2.4	Feminismin kolmas aalto	18
2.5	Tasa-arvo	20
2.5.1	Tasa-arvolaki	21
2.5.2	Feminismi ja miehet.....	21
3	FEMINISMI JA KIRJALLISUUDENTUTKIMUS	23
3.1	Naiskirjallisuus, -kuva ja -kuvaus.....	23
3.2	Feministinen tutkimus ja feministinen kirjallisuudentutkimus.....	25
4	FEMINISMI KAUNOKIRJALLISUUDESSA.....	28
4.1	Kotimainen feminismikaunokirjallisuus	30
4.1.1	Orvokki Autio: Pesärikko	30
4.1.2	Minna Canth: Työmiehen vaimo	33
4.1.3	Eeva Joenpelto: Neito kulkee vetten päällä	35
4.1.4	Anja Kauranen: Pelon maantiede	37
4.1.5	L. Onerva: Mirdja	39
4.2	Käännetty feminismikaunokirjallisuus	41
4.2.1	Margaret Atwood: Orjattaresi.....	41
4.2.2	Charlotte Perkins Gilman: Herland	43
4.2.3	Toni Morrison: Jazz	45
4.2.4	Zadie Smith: Swing time	46
4.2.5	Amy Tan: Ilon ja onnen tarinat.....	47
5	POHDINTA	50
	LÄHTEET	53

1 JOHDANTO

Feminismi ja tasa-arvo ovat jälleen nousseet vahvasti esille yhteiskunnassamme, muun muassa populaarikulttuurissa feminismi on herättänyt runsaasti huomiota niin positiivisessa kuin negatiivisessa mielessä. Naiskuvan esittäminen on monipuolistunut ja muuttunut monitahoisemmaksi niin televisiossa, suoratoisto-ohjelmissa, elokuvissa kuin kirjallisuudessa. Feminismistä ja naiskuvan monipuolisuudesta kerronnasta ja kuvaamisesta on tullut merkittävä osa, ei vain populaarikulttuuria, vaan myös yhteiskuntaa. Naiset haluavat kuunnella, katsoa ja lukea naisista, jotka ovat omia yksilöitään ja joilla on oma tarina. Näin pystytään vahvistamaan naiskuvan monipuolisuutta sekä tuomaan esille tasa-arvon merkitys. Kiinnostukseni ja omat havaintoni naiskuvan ja feminismin näkyvyydestä populaarikulttuurissa saivat minut pohtimaan niiden näkyvyyttä myös kirjallisuudessa, erityisesti kaunokirjallisuudessa.

Feminismiin ja feministeihin suhtaudutaan edelleen usein negatiivisesti. Kuten niin monet muutkin asiat nyky-yhteiskunnassamme herättävät automaattisesti ennakkoluuloja, myös feminismi aiheuttaa tietynlaisia ennakkoluuloja ja käsityksiä. Tämä edelleen jatkuva ennakkoluuloisuus feminismiä kohtaan herätti mielenkiintoni, ja luettuani Chimamanda Nzogi Adichien *Meidän kaikkien pitäisi olla feministejä* ja Roxane Gayn *Bad Feminist* halusin saada enemmän informaatiota feminismistä ja sen vaikutuksista kaunokirjallisuuteen, joten oli loogista valita se opinnäytetyöni aiheeksi. Teoksissaan Adichie ja Gay kuvaavat muun muassa feminismiä, naisen asemaa yhteiskunnassa ja sukupuolten välistä tasa-arvoa kantaaottavalla tavalla ja herättäen ajatuksia, mutta myös huumori ja itseironia ovat teoksissa läsnä.

Opinnäytetyöni tutkimuskysymyksiä ovat muun muassa, mitä on feminismi, mikä on naiskuvan ja naiskuvauksen merkitys kirjallisuudessa, mitä feministinen tutkimus ja feministinen kirjallisuudentutkimus sisältävät ja miten ne vaikuttavat kaunokirjallisuuteen sekä miten feminismi näkyy kaunokirjallisuudessa. Tutkimusme-

netelmäksi valitsin kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen sekä tutkimusmenetelmänä on hermeneutiikka. Laadullisen tutkimusmenetelmän avulla pystyin koamaan aineistoa eri tiedonlähteistä ja pystyin analysoimaan eri näkökulmista sekä luomaan selkeän kokonaiskuvan opinnäytetyöni aiheesta. Hermeneutiikan avulla pystyin tulkitsemaan erityisesti kaunokirjallisuutta ja niiden sisältöä. Hermeneutiikan avulla pystyin myös selkeämmin tulkitsemaan feminismin näkyvyyttä ja sen vaikutuksia niin kotimaiseen kuin käännettyyn kaunokirjallisuuteen. Opinnäytetyöni on oma tulkintani siitä, miten feminismi on kehittynyt ja miten se on vaikuttanut kotimaiseen ja käännettyyn kaunokirjallisuuteen. Hermeneuttinen tulkinta näkyy myös valitsemissani kaunokirjallisuuden teoksissa, sillä ne ovat oma tulkintani feministisesta kirjallisuudesta. Opinnäytetyöni yhtenä tutkimusmenetelmänä olen myös käyttänyt biografista menetelmää. Tämän kyseisen menetelmän avulla olen pystynyt havaitsemaan yhteyksiä kirjailijan oman elämän ja hänen teostensa välillä sekä miten ne ovat vaikuttaneet sisältöön ja missä laajuudessa. Tutustumalla kirjailijan henkilökuvaan ja hänen tuottamiinsa teksteihin, pystyin näin tulkitsemaan kirjailijan teksteissä olevia merkityksiä sekä miten hänen omat kokemuksensa ja näkemyksensä ovat mahdollisesti vaikuttaneet hänen tuotantonsa. Näiden tutkimusmenetelmien avulla olen pyrkinyt analysoimaan ja dokumentoimaan keräämääni aineistoa niin, että olen saanut selkeän kuvan feminististä, naiskuvauksesta kirjallisuudessa, feministisesta kirjallisuudentutkimuksesta ja kaunokirjallisuudesta.

Opinnäytetyöni toimii myös hyvänä tietopohjana feministisen kaunokirjallisuuden merkityksestä, ei ainoastaan kirjallisuudessa, vaan myös merkityksestä kirjastoalalla. Kirjastoalan työntekijöiden on hyvä ymmärtää, mitä tarkoitetaan feministisellä kaunokirjallisuudella, sillä on tärkeää pystyä tuomaan esille kirjallisuutta, joissa käsitellään kulttuurillisesti, sosiaalisesti ja yhteiskunnallisesti monitahoisia naishahmoja. Naiskirjailijoiden teosten tuntemus auttaa kirjastoalan työntekijöitä siinä, että kirjaston asiakkaille pystytään tarjoamaan uusia näkemyksiä, kokemuksia sekä auttamaan heitä vahvistamaan omaa identiteettiään teosten hahmojen ja heidän tarinoidensa kautta.

Toisessa luvussa esittelen feminismin sisältöä, siihen sisältyviä keskeisiä käsitteitä ja feminismin historiaa. On tärkeää tuoda esille feminismin syntyyn ja kehitykseen vaikuttaneita tekijöitä ja tapahtumia, sillä ne ovat vaikuttaneet siihen, miten näemme ja koemme feminismin, naiskuvan ja naisen aseman yhteiskunnassamme. Luvussa tuon esille myös tasa-arvon ja sen merkityksen niin yksilön, yhteisön kuin yhteiskunnallisella tasolla.

Kolmannessa luvussa tarkastelen naiskirjallisuuden, naiskuvan ja naiskuvauksen kehittymistä. Käsittelen myös feminististä tutkimusta ja feminististä kirjallisuuden tutkimusta ja niiden vuorovaikutusta toisiinsa. Feministisen kirjallisuudentutkimuksen avulla selvitän myös, miten feminismiä on aiemmin tutkittu ja miten se on vaikuttanut kaunokirjallisuuteen.

Neljännessä luvussa esittelen viisi kotimaista teosta ja viisi käännettyä teosta. Valitsemistani teoksissa feminismiä, naiskuvaa ja naisen asemaa on käsitelty monipuolisesti useiden henkilöhahmojen kautta. Tarkastelen myös teosten sanomaa, niiden vaikutusta naiskuvaukseen sekä miten kirjailijan oma elämä mahdollisesti näyttäytyy tekstissä.

Viidennessä luvussa pohdin, miten olen opinnäytetyössäni pystynyt löytämään vastauksia tutkimuskysymyksiini. Pohdinnassani tuon esille myös naiskuvauksen, naiskirjallisuuden ja feministisen kaunokirjallisuuden merkityksen oman näkemykseni kautta. Lopuksi arvioin feministisen kaunokirjallisuuden ja feministisen kirjallisuudentutkimuksen kehitystä ja tulevaisuutta.

2 MITÄ ON FEMINISMI

Feminismi herättää voimakkaita ajatuksia ja mielipiteitä niin puolesta kuin vastaan. Vastustajat kokevat usein ennakkoluuloja feminismiä ja feministejä kohtaan. Kaikki naiset tai miehet, eivät halua ”lokeroida” itseään feministiksi, mikä johtuu usein tietämättömyydestä sekä yhteiskunnassa olevista negatiivisista asenteista feminismiä ja feministejä kohtaan. Feministi joutuu myös edelleen kertomaan, miksi on feministi. On tärkeää selvittää, mitä feminismillä tarkoitetaan, mitä käsitteitä siihen sisältyy, mistä feminismi on lähtöisin, miten se on kehittynyt ja miten se on vaikuttanut ympäröivään maailmaamme.

2.1 Feminismi käsitteenä

Erään lähteen mukaan feminismillä tarkoitetaan sitä, että uskotaan sukupuolten väliseen poliittiseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen tasa-arvoon (Encyclopædia Britannica 2017, viitattu 6.11.2017). Teoksessaan *Kirjallisuus ja feminismi: Johdatus feministiseen kirjallisuudentutkimukseen*, Pam Morris esittää feminismissä olevan kyse naisten ja miesten sukupuolierosta eli biologisesta lähtökohdasta sekä kulttuurisista eroista, jotka ovat rakentuneet yhteiskunnissamme. Morrisin mukaan näiden erojen kautta voidaan määritellä feminismin lähtökohta. (Morris 1997, 9-11.) Feminismin perimmäisiä tavoitteita ovat siis naisten yhteiskunnallisen aseman parantaminen, eli naisilla tulee olla samanlaiset mahdollisuudet ja oikeudet kuin miehillä. Feminismin tarkoituksena on myös tuoda esille yhteiskunnassa vallitsevaa sukupuolten välistä eriarvoisuutta sekä parantaa tasa-arvon toteutumista jokaiselle yhteiskunnan jäsenelle.

Feminismi jaetaan usein kolmeen erilliseen aaltoon. Ensimmäisen aallon katsotaan alkaneen 1800-luvulla, jonka merkittävinä edelläkävijöinä pidetään muun muassa *Mary Wollstonecraftia* ja suffragetteja. Feminismin toisen aallon katsotaan alkaneen toisen maailman sodan jälkeen, ja sen vaikutukset näkyivät erityisesti Yhdysvalloissa. Kolmannen aallon katsotaan alkaneen 1990-luvulla ja sen

koetaan edustavan nykyistä feminismin esiintymismuotoa. (Encyclopædia Britannica 2017, viitattu 6.11.2017.)

2.2 Feminismin ensimmäinen aalto

Sukupuolten välisen tasa-arvon, naisen aseman parantaminen yhteiskunnassa ovat olleet osa historiaamme vuosisatojen ajan. Yksi ensimmäisiä feministejä oli 1400-luvulla vaikuttanut filosofi *Christine de Pisan*, joka pyrki rohkaisemaan naisia opintoihin. Toinen tuon ajan merkittävimmistä feministeistä oli *Laura Cereta*, joka käsitteli teoksessaan naisten koulutuksen puutetta sekä naisten asemaa avioliitossa. (Encyclopædia Britannica 2017, viitattu 6.11.2017.)

Naisten oikeuksien puolustamisesta tuli 1600-luvulla kirjallisuuden alalaji. Naisten oikeuksien vastustajat pyrkivät kuvaamaan naiset moraalittomina ja pinnallisina, mutta tuon ajan feministit julistivat, että naisille tulisi antaa yhtä tasa-arvoinen mahdollisuus koulutukseen kuin miehillä. Feministit näkivät naiset ja miehet tasa-arvoisina myös intellektuellisella tasolla. Feminismin varsinainen nousu nähtiin kuitenkin vasta kahden vuosisadan päästä. (Encyclopædia Britannica 2017, viitattu 6.11.2017.)

2.2.1 Valistuksen aikakausi

Feminismiaatteen koetaan alkaneen 1800-luvulla, valistuksen aikakaudella. Valistuksen aikakautta voidaan pitää eräänlaisena katalysaattorina feminismin ja naisasialiikkeen synnylle, sillä sen sanoma levisi ympäri Eurooppaa, Yhdysvaltoja ja Pohjois-Amerikkaa. Ranskassa ja Yhdysvalloissa alkaneiden vallankumousten jälkeen ihmisoikeudet ja kansalaisoikeudet nousivat vahvasti esille ja myös naiset alkoivat vaatia tasa-arvoisuutta ja oikeuksiaan yhteiskunnassa. Naisten vaatimuksia vähäteltiin ja jätettiin huomioimatta. (Encyclopædia Britannica 2017, viitattu 6.11.2017.)

Sveitsiläis-ranskalainen filosofi *Jean-Jacques Rousseau* oli yksi naisten yhteiskunnallisen aseman parantamisen kriitikoista. Hänen mukaansa naisten tuli kouluttautua vain sen verran, että heistä olisi hupia miehille. Kuitenkin hän näki, että ihmiset eivät syntyjään ole eriarvoisia, vaan ovat perimmäisesti samanlaisia. (Klassikkogalleria 2017a, viitattu 6.11.2017.) Tätä hyvinkin misogyynistä näkemystä naissukupuolesta nousi vastustamaan muun muassa näytelmäkirjailija *Olympe de Gouges*, joka vuonna 1791 julkaistussa teoksessa *Déclaration des droits de la femme et de la citoyenne*, eli ”Naisten ja naiskansalaisten oikeuksien julistus”, näki naiset ja miehet tasavertaisina kumppaneina.

Yksi tuon ajan tunnetuimmista feminismiin, tasa-arvoisuuden ja naisten koulutuksen puolestapuhujista oli englantilainen kirjailija, Mary Wollstonecraft. Hän nousi myös vastustamaan Jean-Jacques Rousseauin näkemyksiä vastakkaisesta sukupuolesta vuonna 1792 julkaistulla teoksellaan *A Vindication of the Rights of Woman*. Teoksessaan hän kirjoittaa, että järki ja hyveellisyys ovat ominaisuuksia, jotka voivat olla osa niin naisia kuin miehiä ja naisille tulee antaa samanaiset mahdollisuudet koulutukseen, työelämään ja poliittiseen toimintaan kuin miehille. (Encyclopædia Britannica 2017, viitattu 6.11.2017.)

2.2.2 Britannia ja suffragetit

1900-luvun alun Britanniassa suffragetit toimivat tasa-arvoisuuden, naisten äänioikeuden ja feministisen aatteen puolestapuhujina. Ensimmäisiä naisten äänioikeuden puolestapuhujia oli *Millicent Fawcett*. Hänen perustamansa National Union of Women's Suffrage Societies (NUWSS) toiminnassa pyrittiin tuomaan naisten äänioikeus esille rauhanomaisesti ja perustuslakia noudattamalla. Varsinaisen Suffragetti-liikkeen perustajana pidetään kuitenkin *Emmeline Pankhurstia*. Hän perusti vuonna 1903 Womens Social and Political Unionin (WSPU), sillä hän oli pettynyt edellisen naisasialiikkeen toimintaan. WSPU:n toiminta ei kaihtanut laittomia toimia, vaan väkivaltaiset mielenosoitukset ja erilaiset vahingonteot olivat osa heidän toimintaansa. Useita suffragetteja vangittiin, joista osa myös ryhtyi nälkälakkoon. Tämä johti pakkoruokintaan, joka aiheutti paljon kärsimystä nai-

sille, mutta samalla he osasivat käyttää sitä osana järjestön tavoitteen esille tuomisessa. Suffragetit keskeyttivät toimintansa, kun Britannia liittyi ensimmäiseen maailmansotaan vuonna 1914. Naiset työskentelivät sota-aikana erilaisissa työtehtävissä ja tämä osaltaan vaikutti naisen roolin kehittymiseen yhteiskunnassa. Vuonna 1918 hyväksyttiin kansalaislaki, mikä mahdollisti yli 30-vuotiaille naisille äänioikeuden. Vuonna 1928 yli 21-vuotiaille naisille myönnettiin äänioikeus. (UK Parliament 2017, viitattu 6.11.2017.)

Naisten äänioikeuksista taisteltiin myös muualla Eurooppaa ja Yhdysvaltoja. Suurin osa naisista koki, että äänioikeus oli riittävä voitto ja että sen avulla pystyttiin rakentamaan tasavertaisempaa yhteiskuntaa. Kun tavoite oli saavutettu, feministijärjestöjen, naisasialiikkeiden aktiivinen toiminta hiipui hiljalleen. Toinen maailmansota ja erityisesti sen päättymisen aloitti kuitenkin feminismin toisen aallon. (Encyclopædia Britannica 2017, viitattu 6.11.2017.)

2.3 Feminismin toinen aalto

Toisen aallon feminismiin voidaan nähdä alkaneen toisen maailman sodan päättymisen jälkeen. Miesten ollessa rintamalla tarvittiin työvoimaa, joten naiset määrättiin usein tekemään töitä ”miesten aloilla”. Sodan päättymisen jälkeen miehet palasivat takaisin töihin, jolloin naiset alkoivat kiinnittää enemmän huomiota tasa-arvoon. (Encyclopædia Britannica 2017, viitattu 6.11.2017.)

Toisen aallon aikana feminismi alkoi näkyä yhä enemmän myös kirjallisuudessa, esimerkiksi kirjailijat *Simone de Beauvoir*, *Katy Millett* ja *Alice Walker*. (Encyclopædia Britannica 2017, viitattu 6.11.2017.) He pyrkivät tuomaan esille yhteiskunnassa esiintyvää epätasa-arvoa ja miesten valtaa sosiaalisella, kulttuurisella ja taloudellisella tasolla. Kirjallisuuden avulla pyrittiin sivistämään ihmisiä, mutta myös voimistamaan heidän näkemyksiään omasta sukupuolestaan ja arvostaan yhteiskunnan jäsenenä.

2.3.1 Yhdysvallat ja feminismin kehittyminen

Toisena feminismin aaltona on yleisesti pidetty 1960–1970-lukujen Yhdysvaltoja ja yksi siihen vaikuttaneista teoksista oli Simone de Beauvoirin vuonna 1949 julkaistu *Toinen sukupuoli*-teos. Simone de Beauvoir oli ranskalainen kirjailija, filosofi ja feministi (Filosofia 2014, viitattu 6.11.2017). Toinen sukupuoli-teoksessaan hän käsitteli naisten ja miesten välillä olevaa epätasa-arvoa sekä sen olemassaoloa eri aikakausina ja eri kulttuureissa. Simone de Beauvoirin mukaan sukupuolten välille oli muodostunut eräänlainen arvojärjestys, jossa mies nähdään normina, joka määrittää ihmisyyden, kun taas nainen nähdään poikkeamana tästä normista, ”toisena”. (Morris 1997, 24–25.) Nainen ja mies myös jaotellaan erilaisien vastakohtien mukaan, kuten pimeys-valo, tunteet-järki, negatiivinen-positiivinen. Nainen nähdään usein tunteiden, pimeyden ja negatiivisuuden kautta. (Ruhonen, Sevänen & Turunen 2011, 192.) Simone de Beauvoir mukaan naisten erottamiselle ”toiseen” johtaa siihen, että miehet eivät näe naisia sellaisina kuin he todella ovat ja tämä vain lisää naisten ja miesten välillä olevia tasa-arvo-ongelmia. Muutokset tasa-arvoon lähtevät siis molemmista sukupuolista. (Morris 1997, 24–25.)

Toisen aallon alkuvaiheessa 1960-luvulla, naisten seksuaalisuus ja seksuaaliterveys nousivat merkittävällä tavalla esille, kun vuonna 1960 Yhdysvalloissa markkinoille saatiin ehkäisypilleri. Suomessa ehkäisypilleri hyväksyttiin vuonna 1961. Ehkäisypilleri antoi naisille mahdollisuuden oman kehonsa ja elämänsä hallintaan. (Huhta & Meriläinen 2009, 36, 127–128.)

Vuonna 1963 astui voimaan Equal Pay Act, jonka tarkoituksena oli poistaa sukupuoleen perustuva palkkaero. *Eleanor Rooseveltin* johtama komissio julkaisi raportin, jossa tuettiin ajatusta ydinperheestä ja siitä, miten naisten tulisi valmistautua äitiyteen. Raportissa huomioitiin kuitenkin myös muun muassa epätasa-arvoinen palkka, työllistymiseen kohdistuva syrjintä sekä tukipalvelujen vähyys. Vuonna 1964 astui voimaan uusi Kansalaisoikeuslaki, Civil Rights Act, jonka avulla pyrittiin estämään sukupuolen perustuva syrjintä. (Encyclopædia Britannica 2017, viitattu 6.11.2017.)

Vuonna 1966 Yhdysvalloissa perustettiin naisjärjestö, National Organization for Women (NOW). Järjestössä kiinnitettiin huomiota erityisesti vallan jakaantumiseen sukupuolten kesken sekä naiskuvaan yhteiskunnassa. Heidän toimintansa ansiosta työnantajat joutuivat maksamaan korvauksia työsyrynnästä, raiskaus-kriisikeskukset saivat rahoitusta ja lastenkirjoista pyrittiin poistamaan sukupuoleen liittyviä stereotypioita. (Encyclopædia Britannica 2017, viitattu 6.11.2017.)

Feministijärjestöjen toiminta ei ollut tasavertaista naistenkaan keskuudessa, esimerkiksi afrikkalais-amerikkalaisten naisten oikeuksien puolustaminen jäi vähälle huomiolle feministijärjestöissä. Syitä tähän olivat muun muassa se, että suurin osa jäsenistä koostui hyväosaisista, valkoihoisista naisista, jotka näkivät sukupuolen ainoana syynä syrjintään. Afrikkalais-amerikkalaiset naiset joutuivat kuitenkin kohtaamaan sukupuoleen liittyvän syrjinnän lisäksi rasismia. Kehittyneiden ja kehitysmaiden naisten välillä vallitsi myös ristiriitoja, sillä kehittyneiden maiden naiset eivät kyenneet näkemään kokonaiskuvaa kehitysmaiden naisten elämästä ja heidän yhteiskuntarakenteesta. (Encyclopædia Britannica 2017, viitattu 6.11.2017.)

Toisen aallon feminismin suurimpia epäkohtia oli keskittyminen valkoihoisten heteronaisten tasa-arvon parantamiseen. Jokainen yhteiskunta on monipuolinen ja sen sisällä elää erilaisia yhteisöjä, joten olisi osattava löytää ratkaisuja, jotka palvelevat kutakin yhteisöä. Tämä johti muun muassa siihen, että perustettiin erilaisia feminismijärjestöjä, joista kehittyi feminismin alalajeja. Kulttuurifeminismi näki naiset ja miehet luonnostaan erilaisina ja kokivat, että liiallinen samaistuminen sukupuolten välillä oli tarpeetonta. (Encyclopædia Britannica 2017, viitattu 6.11.2017.) Liberaalifeminismin tavoitteena olivat tasavertaiset oikeudet ja sukupuolten välisten yhtäläisyyksien korostaminen, kun taas sosialistinen feminisismi korosti naisten olevan alistettuja niin yksityiselämässä kuin työelämässä. Radikaalifeminismi on toisen feminismiaallon yksi tunnetuimmista feminismin alalajeista. Radikaalifeminismissä keskityttiin naisten ja miesten välisiin eroihin, naisten oikeuteen omaan kehoonsa ja naisten keskinäiseen yhteisöllisyyteen. (Huhta & Meriläinen 2009, 33, 40–41.)

Toisen aallon feminismi rakentui naisten vaatimuksista tasa-arvoisesta asemasta yhteiskunnassa, niin yksityiselämässä kuin työelämässä. Yhteisöllisyys ja yhtenäinen feminismi jakoi ja eristi naisia, mutta kuitenkin toisen aallon aikana tyttöjen ja naisten asemaa pystyttiin kehittämään ja parantamaan ympäri maailmaa. Esimerkiksi tyttöjen koulutukseen panostettiin, feminismistä ja tasa-arvosta keskusteltiin avoimesti, naisilla oli enemmän oikeuksia työelämässä sekä yksityiselämässä.

2.3.2 Suomi ja naisasialiikkeet

Suomen ensimmäinen naisjärjestö, Suomen Naisyhdistys perustettiin vuonna 1884 ja sen keskuspaikka sijaitsi Helsingissä. Naisyhdistyksen perustajat ja jäsenet olivat suuremmalti osin ylemmistä yhteiskuntaluokista lähtöisin olevia naisia, jotka kuitenkin pyrkivät ajamaan kaikkien yhteiskuntaluokkiin kuuluvien naisten asemaa. Yhdistyksen tärkeimpiä tavoitteita olivat naisten taloudellisen ja yhteiskunnallisen aseman parantaminen. Tuodakseen esille tavoitteitaan Naisyhdistys julkaisi erilaisia sanomalehtiartikkeleita, järjesti keskustelutilaisuuksia, ruoanlaitto- ja käsityökursseja sekä muuta yhteisöllistä toimintaa. Suomen Naisyhdistyksestä irtaantui oma itsenäinen yhdistyksensä, Unioni (Suomen Naisyhdistys RY 2017, viitattu 8.11.2017). Naisasialiitto Unionin toiminta alkoi vuonna 1892 ja se oli poliittisesti sitoutumaton. Naisasialiitto unionin tavoitteena oli naisten äänioikeuden lisäksi myös parantaa naisen asemaa työelämässä, poistaa naisiin kohdistuva väkivalta sekä ratkaista tyttöjen ja nuorten naisten tasa-arvo-ongelmat (Huhta & Meriläinen 2009, 152–153).

Yksi merkittävimmistä naisasialiikkeen, feminismin ja tasa-arvoisuuden puolesta puhujista oli *Minna Canth* (1844–1897). Hän oli kirjailija, liikenainen sekä ensimmäinen suomenkielinen lehtinainen (Minnan Salonki 2017, viitattu 8.11.2017). Minna Canth näki naisasiat yhteiskunnallisena asiana ja hän seurasi naisasialiikkeiden toimintaa sekä osallistui kokouksiin. Minna Canth käsitteli lehtiartikkeleissaan usein naisten asemaa ja oikeuksia sekä tyttöjen koulutusta. Hänen mielestään oli tärkeää kasvattaa nuoria naisia itsenäiseen ja yksilölliseen ajatteluun.

Vuonna 1893 julkaistussa artikkelissa Minna Canth kirjoitti tasa-arvoisuudesta ja naiskysymyksestä seuraavasti: (Klassikkogalleria 2017b, viitattu 8.11.2017.)

Naiskysymys ei ole ainoastaan naiskysymys, se on ihmiskunnan kysymys. Voisimme siis tarkemmin määrätä edellä mainitun [naisasian] ohjelman näin: Naiskysymys käsittelee naisen tilan parantamista aineellisessa, henkisessä ja siveellisessä suhteessa siinä tarkoituksessa, että hän voisi olla ihmiskunnan keskitystyössä osallinen olla. (Klassikkogalleria 2017b, viitattu 8.11.2017.)

Novelleissaan ja näytelmissään Minna Canth käsitteli myös rohkeasti ja suoravii-
vaisesti naisten asemaa ja oikeuksia yhteiskunnassa. Tämä rohkea asenne tasa-
arvoisen yhteiskunnan puolestapuhujana teki hänestä myös ensimmäisen nai-
sen, joka sai Suomessa yleisen liputuspäivän 19.3., jolloin vietämme myös tasa-
arvon päivää. (Minnan Salonki 2017, viitattu 8.11.2017.)

Naisten äänioikeus otettiin ensimmäisen kerran esille säätyvaltiopäivillä vuonna 1897, mutta asia ei kuitenkaan edennyt käsiteltäväksi. Myös vuosina 1904–1905 järjestetyille valtiopäiville jätettiin useita anomuksia naisten äänioikeuden puo-
lusta, mutta edelleenkin ne eivät edenneet käsittelyyn. Lopulta lakkouhkaukset,
työväenliikkeen painotus herättivät huomiota yleisen äänioikeuden käsittelylle.
Vuonna 1906 eduskuntaudistuskomitea laati ehdotuksen valtiopäiväjärjestyk-
sestä, jossa mainittiin myös yleinen äänioikeus. Uusi vaalilaki vahvistettiin heinä-
kuussa 1906, jossa naiset saivat äänioikeuden ja vaalikelpoisuuden. Naiset pää-
sivät äänestämään ja asettumaan vaaliehdokkaiksi vuoden 1907 vaaleissa.
(Eduskunta 2017, viitattu 8.11.2017.) Yksikamariseen eduskuntaan valittiin yh-
teensä 200 edustajaa, joista naisia oli 19 (Suomalainen Naisliitto 2017, viitattu
8.11.2017).

Yksi valituista oli *Miina Sillanpää* (1866–1952). Hänen uransa kansanedustajana,
ministerinä sekä naisten aseman puolustajana ovat jättäneet jälkensä yhteiskun-
taamme. Hän pyrki edistämään erityisesti yksinhuoltajaäitien, aviottomien lasten
ja palvelijoiden asemaa sekä parantamaan lastensuojelua. Hänen lakiehdotuk-
sensa naisten oikeudesta valtion virkoihin astui voimaan vuonna 1926 ja vuonna
1929 astui voimaan avioliittolaki, mikä takasi puolisoille tasavertaiset oikeudet,
eivätkä naiset enää olleet aviomiehensä holhouksen alaisina. Miina Sillanpään

ansiosta vuonna 1942 avattiin ensimmäinen Ensikoti Helsingissä. Miina Sillanpää on sanonut, että tasa-arvo on ihmisarvo. (Miina Sillanpään Seura 2017, viitattu 8.11.2017.)

Vaalitulos oli kuitenkin suuri pettymys ja tämä johti uuden naisasialiikkeen, Suomalainen Naisliitto, perustamiseen. Sen tavoitteena olivat muun muassa naisten oikeuksien yhdenmukaistaminen, avioliittosäädännön takaaminen sekä naisten työolojen parantaminen. Sisällissota, ensimmäinen ja toinen maailmansota, vaikuttivat Naisliiton toimintaan. (Suomalainen Naisliitto 2017, viitattu 8.11.2017.) Sotien aikana toimintansa aloitti vuonna 1918 perustettu Lotta Svärd, mikä on Suomen historian yksi merkittävimmistä naisjärjestöistä (Huhta & Meriläinen 2009, 186). Käytännöntyö ja hyväntekeväisyys vetivät naisia järjestön toimintaan.

Yhdysvalloissa 1960-luvulla syntynyt feminismi toinen aalto saavutti myös Suomen. Erityisesti nuorempi naissukupolvi alkoi kiinnostua naisten oikeuksista ja he alkoivat myös vaatia tasa-arvoista asemaa niin yksityiselämässä kuin työelämässä. Tämä johti myös Suomalaisen Naisliiton toiminnan uuteen nousukautteen, joka on jatkunut tähän päivään saakka. 2000-luvulla Naisliiton tärkeimpiä tavoitteita ovat olleet erilaisuuden hyväksyminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen. Suomi on monikulttuurinen ja Naisliitto on kokenut tärkeäksi ottaa osaa keskusteluun, tuoda esille yhteiskunnassa vallitsevia ongelmakohtia, kuten rasismi ja suvaitsemattomuus niin seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä kuin kehitysvammaisia kohtaan ja näin luoda keskustelua ja tuoda esille erilaisia näkökulmia. Naisliitto on myös toiminut yhteistyössä muiden naisasialiikkeiden kanssa, minkä tarkoituksena on ollut lisätä yhteisöllisyyttä sekä parantaa sukupuolten välistä tasa-arvoa yhteiskunnassa. (Suomalainen Naisliitto 2017, viitattu 8.11.2017.)

Naisasialiikkeiden toiminta on ollut hyvin arvokasta ja merkittävää, ei ainoastaan naisille, vaan jokaiselle yhteiskuntamme jäsenelle. Naisasialiikkeiden ansiosta olemme voineet kutsua Suomea tasa-arvon edistäjänä ja ylläpitäjänä jo yli sadan vuoden ajan. On tärkeää, että haluamme ja pystymme kehittämään tasa-arvoisuutta nyky-yhteiskunnassamme, sillä sen avulla koemme arvostusta, merkitystä ja yhteisöllisyyttä.

2.4 Feminismin kolmas aalto

Feminismin kolmannen aallon nähdään alkaneen 1990-luvun puolivälissä. Vuonna 1997 perustettiin säätiö, Third Wave Foundation, joka tuki niin yksilöitä kuin ryhmiä, jotka toimivat tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden puolesta. Kolmannen aallon feminismi myös huomioi yhteiskunnassa olevia sukupuolikäsityksiä laajemmin kuin toisen aallon feminismi. Kolmannen aallon feminismi näki sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja seksuaalisuuden laajempaan kokonaisuuteen, jossa jokaisella tulisi olla oikeus ilmaista vapaasti oma sukupuoli-identiteetinsä. (Encyclopædia Britannica 2017, viitattu 6.11.2017.)

Yksi kolmannen aallon mielenkiintoisimmista kirjailijoista on *Eve Ensler*, joka on tunnettu näytelmästään ja teoksestaan, *Vaginamonologeja*. Näytelmässä tuodaan esille naisten tuntemuksia heidän omaan seksuaalisuuteensa ja naiseuteensa erilaisten tunteiden ja tapahtumien avulla. (Encyclopædia Britannica 2017, viitattu 6.11.2017.) *Vaginamonologeja* on esitetty useissa teattereissa ympäri maailmaa, myös Suomessa ja usein tunnetut näyttelijättäret, feministiset vaikuttajat ovat esiintyneet kyseisessä näytelmässä.

Kolmannen aallon feminismissä naiskuva muuttui monitahoisemmaksi ja tämä näkyi parhaiten populaarikulttuurissa. Televisiosarjoissa (johon luetaan mukaan suoratoisto-sarjat) ja elokuvissa naisten roolit ovat tulleet yhä enemmän arvostetuimmiksi ja keskeisimmiksi. Sarjoissa ja elokuvissa pääosat voivat koostua naisista, jotka ovat itsenäisiä, itsensä tiedostavia, sanavalmiita, voimakkaita, herkkiä, ”epätäydellisiä”. Sarjoissa kuten *Orange is the New Black*, *Jane the Virgin*, *Buffy vampyyrintappaja*, *Empire* ja *Game of Thrones* sekä elokuvissa *Hidden Figures*, *Kill Bill*, *Wonder Woman* ja *Belle* nähdään hyvin erilaisia naisrooleja. Niiden avulla on pystytty tuomaan esille yhteiskuntamme monipuolisuus ja miten stereotypit vaikuttavat omiin asenteisiimme ja toimintaamme. Musiikkialalla stereotyyppiset asenteet naisia kohtaan eivät ole vähentyneet samalla tavoin kuin muissa populaarikulttuurin osissa. Tältäkin alalta löytyy naisia, jotka ovat halunneet ja kyenneet taistelemaan stereotypioita vastaan, kuten Beth Ditto, Queen Latifah ja Beyoncé. (Encyclopædia Britannica 2017, viitattu 6.11.2017.)

On tärkeää, että populaarikulttuurissa stereotyyppiset naiskuvat halutaan poistaa ja tuoda esille naisten monipuolisuutta ja samaistuttavuutta. Länsimaisia, valkoihoisia feministejä on usein kritisoitu heidän rajoittuneista asenteista kehittyvien maiden naisia, heidän kulttuuriaan ja yhteiskuntaa kohtaan. Naiskuvan monitahoisuuden lisääntyminen, näkyvyys sekä siitä heränneet keskustelut ovat kuitenkin osaltaan lisänneet tietoisuutta länsimaiden feministien ja kehittyvien maiden naisten välille. Kehittyvien maiden feminismi eroaa länsimaisesta feminististä myös siinä, että se käsittelee naiseuden ja tasa-arvon lisäksi rotuun, rasismiin ja oman kulttuurin ylläpitoon liittyviä asioita. Esimerkiksi valkoihoinen, länsimainen nainen ei voi ottaa kantaa siihen, onko musliminaisilla oikeus käyttää tai olla käyttämättä hijabia, burkaa tai abayaa, sillä se ei ole osa heidän uskonto- ja kulttuuriperimää. Toisten kulttuurien kunnioittaminen kuuluu tasa-arvoon. (Huhta & Meriläinen 2009, 176–177.)

Internet ja erityisesti sosiaalinen media ovat tulleet merkittäväksi osaksi feminismiä. Sosiaalisen median avulla pystytään tiedottamaan feminismistä ja sukupuolten välisestä tasa-arvosta, tuomaan esille yhteiskunnassa vallitsevia tasa-arvo-ongelmia, herättämään keskustelua ja löytämään uusia ratkaisuja. Yhteiskunnassa tapahtuvien asenteiden ja ilmiöiden kyseenalaistaminen on osa feminististä toimintaa ja sen tarkoituksena on herättää kiinnostusta yhteiskunnallisiin ja tasa-arvokysymyksiin. (Encyclopædia Britannica 2017, viitattu 6.11.2017.)

Yksi huomiota herättävimmistä naisen asemaa ja tasa-arvoa koskevista ilmiöistä on ollut #metoo -kampanja. Twitteristä lähtenyt kampanja on herättänyt huomiota siihen, miten moni nainen on joutunut kokemaan seksuaalista häirintää. (Yle-uutiset 2017, viitattu 8.11.2017.) Me too -kampanjan myötä yhä useammat naiset ovat tulleet julkisuuteen ja kertoneet kokemuksistaan. Ruotsissa ja Yhdysvalloissa seksuaaliseen häirintään on puututtu myös poliittisella tasolla. Suomessa eduskunta on hiljalleen ryhtynyt käsittelemään asiaa enemmän, etenkin kun eri mediavälineissä on huomautettu eduskunnan vähäisestä kiinnostuksesta puuttua asiaan. On hyvin tärkeää, että niin Suomessa kuin muualla maailmaa seksuaaliseen häirintään puututaan vakavasti, ei väheksytään vaan pyritään luomaan oikeudenmukainen ja tasa-arvoinen yhteiskunta jokaiselle. Seksuaalinen häirintä

jatkuu, jos emme ylläpidä keskustelua, emmekä löydä ratkaisuja joilla niihin voitaisiin suoraviivaisesti puuttua. Niin naisilla kuin miehillä, on oikeus elämään, jossa heidän sukupuolensa ei määrittele heidän ihmisarvoansa.

Feminismiä tarvitaan edelleen ja tasa-arvoisuuden edistäminen vaatii osallistujia, niin naisia kuin miehiä, jotka haluavat elää tasa-arvoisessa yhteiskunnassa. Feminismiä ei tulisi rajata koskemaan yksittäistä ryhmää, sillä tasa-arvon edistämässä yhteisöllisyys on kantava tekijä. Jokainen meistä vaikuttaa omilla asenteillaan ja toiminnoillaan tasa-arvon toteutumiseen.

2.5 Tasa-arvo

”Tasa-arvolla tarkoitetaan ihmisten samanarvoisuutta eli yhdenvertaista arvoa ja asemaa niin yksilönä kuin yhteiskunnan jäsenenä.” (Suomen YK-liitto 2017, viitattu 10.11.2017). Ihmiset ovat samanarvoisia sukupuolesta, seksuaalisesta suuntautumisesta, kielestä, rodusta, kansallisesta alkuperästä, uskonnosta, varallisuudesta, poliittisesta tai yhteiskunnallisesta asemasta riippumatta. (Suomen YK-liitto 2017, viitattu 10.11.2017).

Vuonna 2017 järjestettiin yhdessä YK:n yleiskokouksen kanssa HeForShe-kampanjaan liittyvä keskustelutapahtuma, jossa muun muassa kampanjan lähettäjänä toimiva tasavallan presidentti Sauli Niinistö piti puheen tasa-arvon kehittämisestä. Puheessaan hän toi esille naisten aseman parantamisen johtotasolla sekä naisiin kohdistuvan väkivallan lopettamisen. (Suomen UN Women ry 2017, viitattu 12.11.2017.) Mielestäni presidentti Sauli Niinistö on myös kiteyttänyt hyvin tasa-arvon ja siihen liittyvät keskustelut: ”Kuinka voi olla mahdollista, että elämme vieläkin maailmassa, jossa kiistellään täysin itsestään selvästä asiasta eli siitä, että olemme kaikki tasa-arvoisia?” (Tasavallan presidentin kanslia. 2016, viitattu 12.11.2017.)

2.5.1 Tasa-arvolaki

Tasa-arvolaki, eli laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) astui voimaan Suomessa vuonna 1987 (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 8.8.1986/609, viitattu 10.11.2017). Tasa-arvolain tarkoituksena on estää niin sukupuoleen perustuva syrjintä kuin sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä sekä edistää tasa-arvoa niin naisten kuin miesten välillä, erityisesti työelämässä. Tasa-arvolakiin on määritelty tasa-arvosuunnitelma, joka koskee niin oppilaitoksia kuin työnantajia sekä kiintiösäännös, joka koskee kuntia ja valtiota (Tasa-arvovaltuutettu 2017, viitattu 10.11.2017). Tasa-arvolakia sovelletaan pääsääntöisesti kaikessa yhteiskunnallisissa toiminnoissa sekä eri elämänalueilla, ainoastaan yksityiselämään ja uskonnonharjoitukseen liittyvä toiminta on jätetty lain ulkopuolelle (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 10.11.2017).

Tasa-arvolain toteutumista valvovat itsenäinen lainvalvontaviranomainen, tasa-arvovaltuutettu sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta. Tasa-arvovaltuutettu voi viedä käsiteltävän asian eteenpäin yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntiin, jotka voivat sakon uhalla kieltää syrjivän toiminnan sekä vaatia laatimaan tasa-arvosuunnitelman. (Sosiaali – ja terveysministeriö 2017, 10.11.2017.)

Tasa-arvoisen yhteiskunnan toteutuminen vaatii keskustelua, halua tunnistaa ja ymmärtää yhteiskunnassa olevia tasa-arvo-ongelmia sekä löytää niihin ratkaisuja. Tasa-arvon toteutuminen on kiinni meistä itsestämme, meidän on pyrittävä yhteiskuntaan, jossa jokainen kokee olevansa tasavertainen yksilö sekä osa tasavertaista yhteisöä.

2.5.2 Feminismi ja miehet

”Mies voi kyllä tunnistaa sukupuolisen epätasa-arvon rakenteet ja surkutella niitä, mutta hän ei voi kokea niitä kuten nainen.” (Morris 1997, 10.) Tämä ei ole negatiivinen näkökulma miehistä, vaan realistinen näkökulma siitä, miten naisten ja miesten asema yhteiskunnassa on epätasapainoinen. Kuten naiset, myös miehet

joutuvat kohtaamaan ennakkoluuloja ja stereotyyppisiä olettamuksia omaan sukupuoliin liittyen. Onkin tärkeää, että pojat ja tytöt saavat lapsuudessaan myönteisiä kokemuksia omasta sukupuolestaan ja heidän tulee saada kokeilla omia sukupuolirajojaan. Näin vahvistetaan heidän itseluottamustaan ja itsensä tiedostamista. Pojilla ja miehillä tulee olla oikeus kokeilla ja löytää roolinsa niin omassa elämässään kuin osana yhteiskuntaa. Poikien ja miesten ei tarvitse kuulua määrättyyn normiin, kuten ei naistenkaan. (Huhta & Meriläinen 2009, 221–224.) Feminismin tarkoituksena onkin mahdollistaa, että jokainen voi olla oma yksilönsä, ilman ulkopuolisen ympäristön asettamia odotuksia kuulua johonkin määrättyyn muottiin.

Tasa-arvon tulee näkyä jo päiväkodeissa ja oppilaitoksissa, jotta sillä olisi mahdollisimman pitkäaikaiset positiiviset vaikutukset lapsen ja nuoren elämään. Marraskuussa 2017 julkaistussa PISA-raportissa nousi esille erityisesti merkittävä ero suomalaisten tyttöjen ja poikien koulumenestyksessä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017, viitattu 14.11.2017.) Vuonna 2015 julkaistussa PISA-raportissa huomioitiin jo poikien alhainen opiskelumotivaatio, erityisesti poikien lukutaito, luetun ymmärtäminen ja tekstin tuottaminen ovat heikentyneet vuosien aikana. Tähän ongelmaan on yritetty vaikuttaa erilaisten hankkeiden ja kampanjoiden avulla. Uudessa opetussuunnitelmassa on myös huomioitu muun muassa monilukutaito, jonka tarkoituksena on kehittää nuorten taitoja tekstin tuottamisessa sekä heidän kykyään ymmärtää ja tulkita erilaisia tekstejä. (Opetushallitus 2016, viitattu 14.11.2017.) On tärkeää huomioida ja puuttua tasa-arvo-ongelmiin, jolloin pystytään välttymään eriarvoisuudelta ja syrjäytymiseltä.

Miesten asema tulee ottaa huomioon, kun keskustellaan tasa-arvosta. Sitä ei kuitenkaan tule yhdistää ajatukseen, että miesten asema yhteiskunnassa olisi huonompi kuin naisilla. Feminismi näkee tasa-arvon ihmisoikeutena, joten miesten ja naisten on yhdessä kehitettävä ja rakennettava tasa-arvoisempi yhteiskunta.

3 FEMINISMI JA KIRJALLISUUDENTUTKIMUS

Tässä luvussa keskityn selvittämään naiskuva-käsitettä ja sen kehittymistä kirjallisuudessa. Tarkastelen myös feminististä tutkimusta sekä feministisen kirjallisuudentutkimuksen historiaa, päämääriä ja merkitystä kaunokirjallisuudelle. Feminismi on ollut tärkeä osa kirjallisuudentutkimusta jo vuosikymmenten ajan ja se on edelleen hyvin ajankohtainen ja tärkeä tutkimusaihe.

3.1 Naiskirjallisuus, -kuva ja -kuvaus

Naiskirjallisuudella tarkoitetaan yleisesti naisten kirjoittamaa, naisille tarkoitettua tekstiä, jossa naiskuvauksessa keskitytään naisten kokemuksiin, tunteisiin ja ajatuksiin. Nykyaikaiselle naiskirjallisuudelle ominaisena pidetään uusrealismia, sillä teksteissä halutaan tuoda esille naisten kokemuksia uudentlaisista näkökulmista, kuvaten heitä heidän arkipäiväisissä toimissaan. Osa naiskirjailijoista kokee naiskirjallisuus-käsitteen rajaavana ja lokeroivana. (Tieteen termipankki. 2014, viitattu 26.3.2018.)

Naiskuva on yksi osa feminististä kirjallisuudentutkimusta, jossa pyritään tarkastelemaan erityisesti mieskirjailijoiden näkemystä naisesta, naiseudesta sekä naisen asemasta yksilönä ja yhteiskunnassa. (Morris & Lappalainen 1997, 16.) Naiskuvatutkimuksessa keskeistä onkin ollut naishahmojen analysointi, eli miten historialliset, sosiaaliset ja yhteiskunnalliset vaikutukset ovat nähtävissä naishahmojen kehityksessä. (Ruuhonen, Sevänen & Turunen 2011, 210.) Kuten monella elämän osa-alueella, myös kirjallisuudessa naiskuvan representaatio, eli esittäminen on hyvin tärkeää niin yksilöllisellä kuin yhteiskunnallisella tasolla. Myönteiset naiskuvat kaunokirjallisuudessa lisäävät ja vahvistavat yksilön itsetuntoa ja myönteistä minäkuvaa, mutta myös yhteisöllisellä sekä yhteiskunnallisella tasolla ne lisäävät arvostuksen, tasa-arvon ja yhteisöllisyyden tunnetta. (Morris & Lappalainen 1997, 16.)

Naiskuvaus kotimaisessa kaunokirjallisuudessa oli 1900-luvun alussa hyvin ka-peaa. Naiset kuvattiin usein uhrina, kohtalokkaana naisena tai osana miehen ta-rinaa. Naisilla ei ollut omaa itsenäistä, henkilökohtaista tarinaa. (Rossi & Isomaa 2013, 141–143.) Kaunokirjallisuudessa, niin kotimaisessa kuin käännetyssä, naishenkilöiden asema alkoi kuitenkin hiljalleen kohentua 1900-luvun alusta al-kaen. Yhtenä syynä voidaan nähdä naiskirjailijoiden, kuten Minna Canthin, *L. Onervan* ja *Aino Kallaksen* kirjallinen tuotanto, joissa he toivat esille niin itsenäi-siä, yksilöllisiä, moderneja naiskuvia kuin naisten yhteiskunnalliseen asemaan ja tasa-arvoon liittyviä ongelmia. (Jyväskylän yliopisto 2013, viitattu 20.3.2018.) L. Onervan *Mirdja* kuvasi ajalleen epätyypillistä naiskuvaa. Mirdjassa päähenkilö kuvataan kohtalokkaana naisena, mutta hänessä on kuitenkin syvyyttä, itsenäi-syyttä, vahvuutta ja herkkyyttä. Nainen kuvattiin myös usein poikalastensa elä-mää kontrolloivana perheenpäänä ja vastuunkantajana, kuten esimerkiksi *Hella Wuolijoen Niskavuori*-kirjasarjassa, jossa naiset kuvataan vahvatahoisina ja määrätietosina. (Rossi & Isomaa 2013, 141–143, 166–167.)

Kaunokirjallisuudessa, kuten muissakin taiteenlajeissa, tulisi panostaa naiskuvan ja naiskuvauksen lisäksi naisten välisten suhteiden kuvaukseen sekä pyrkiä tuot-tamaan monipuolisia tarinoita ja luopumaan vastakkainasettelusta. Henkilön su-kupuoli-identiteetin ei tulisi olla päätekijä, jolla määritellään hänen luonteensa, ulkonäkönsä ja toimintansa, vaan henkilö on aina yksilö, joka koostuu useista eri tekijöistä. Todenmukainen naiskuvaus on tärkeä osa kaunokirjallisuutta ja esi-merkiksi naisen elämä voi olla selviytymistaistelua, mutta se ei tarkoita, että nai-nen on uhri. (Morris & Lappalainen 1997, 78–79.)

Vahvojen, toisiaan tukevien naishahmojen tuominen esille on tärkeää, sillä niiden avulla pystytään luomaan yhteisöllisyyttä, korjataan sellaisia stereotypioita kuten "nainen on toiselle naiselle susi" ja parannetaan itsetuntoa. Kuulemme ja nä-emme tarpeeksi kuvauksia, joissa naisten välillä on konflikteja. Naisissa on voi-maa, myötätuntoa ja yhteisöllisyyden tunnetta toisiaan kohtaan, ja se heidän yh-teinen voimavara.

Naiskuva on kehittynyt vuosien aikana kotiäidistä, kohtalokkaaseen naiseen, kontrolloivasta äitihahmosta itsenäiseen, androgyyniseen, seksuaalivähemmistön edustajaan. Naiskuvan tulee olla monipuolinen, monitahoinen, vaihteleva ja rajoja rikkova. Nainen on yksilö, joten naiskuvauksen tulee myös olla yksilöllinen, mutta ei yksitahoinen.

3.2 Feministinen tutkimus ja feministinen kirjallisuudentutkimus

Feministisen tutkimuksen tarkoituksena on muuttaa yhteiskunnassa vallitsevia rakenteita, jotka ylläpitävät ja lisäävät epätasa-arvoa. Feministinen tutkimus tutkii myös taiteenlajeissa esiintyvää epätasa-arvoa ja esimerkiksi kirjallisuuden kohdalla tutkitaan kirjailijoita, tekstiä ja niiden vaikutusta yhteiskunnallisella tasolla. Kirjallisuuden avulla pystytään luomaan monenlaisia todellisuuksia, joiden avulla lukijat saavat uudenlaisia näkemyksiä. Kirjallisuus on viihdyttävä, sosiaalinen ja taloudellinen väline, jonka kautta pystytään käsittelemään yhteiskunnallisia asioita. (Ruuhonen, Sevänen & Turunen 2011, 183–184.)

1960-luvulla toisen aallon feminismin kehittyminen johti myös feministisen kirjallisuudentutkimuksen tarpeeseen ja syntymiseen. Feministisen kirjallisuudentutkimuksen lähtökohtina olivat sukupuolittuneisuuden, stereotyyppien ja naiskuvan kritisointi sekä naiskirjailijoiden aseman edistäminen ja heidän tuotantonsa tuominen julki laajemmalti. (Rossi & Isomaa 2013, 354.) Feministirunoilija *Adrienne Rich* on tiivistänyt feministisen kirjallisuudentutkimuksen tarkoituksen: "Niin kauan kuin emme voi ymmärtää meihin kohdistuvia olettamuksia, niin kauan emme voi ymmärtää itseämme" (Morris & Lappalainen 1997, 67). Feministisessä kirjallisuudentutkimuksessa on myös keskitytty tutkimaan erityisesti naiskirjailijoiden tuottamaa tekstiä, miten naiskuva tuodaan kaunokirjallisuudessa esille ja miten se on muuttunut vuosikymmenten aikana sekä onko naisten ja miesten teksteissä selkeitä eroavaisuuksia. (Morris & Lappalainen 1997, 16–18.)

Mieskirjailijoille on ollut tyypillistä kuvata nainen stereotyyppisesti ja misogynistisesti. Heidän naiskuvauksensa eivät ole vastanneet todellista naiskuvaa. Pam Morrisin *Kirjallisuus ja feminismi* -teoksessa Simone De Beauvoir toteaa, että

mies on eräänlainen normi ja että nainen nähdään ikään kuin erillään olevana terminä, joten miesten näkemykset naisista ja naiseudesta on nähty sopivina. Simone De Beauvoirin mukaan naiset ovat myös ikään kuin antaneet hyväksyntänsä näille näkemyksille, mikä on vaikuttanut siihen, että naiskuvaus on ollut erityisesti mieskirjailijoiden kohdalla, hyvin yksiulotteista. Feministisessä kirjallisuudentutkimuksessa onkin tutkittu laajasti mieskirjailijoiden teosten naiskuvausta. (Morris & Lappalainen 1997, 23–25, 51.)

Kirjallisuudentutkimuksessa tutkitaan tekstin merkitystä lukijoille, erityisesti mitä, miten ja miksi naiset lukevat. (Ruohonen, Sevänen & Turunen 2011, 185–187.) Lukijan ja tekstin välillä koetaan vallitsevan eräänlainen valtasuhde, jossa tekstin koetaan vaikuttavan lukijan näkökulman muodostumiseen. Kukin lukija kuitenkin reagoi omalla yksilöllisellä tavallaan ja siihen vaikuttavat niin yksilön arvot, asenteet ja normit kuin aiempi tieto. Lukijan tulee osata kyseenalaistaa ja luoda omia päätelmiä tekstistä, olipa kyseessä sitten kaunokirjallisuus tai tietokirjallisuus, fakta tai fiktio. (Ruohonen, Sevänen & Turunen 2011, 198.)

Elaine Showalter on yksi feministisen kirjallisuudentutkimuksen merkittäviä tutkijoita. Hänen mukaansa naisten kaunokirjallisuus voidaan jakaa kolmeen eri vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa naiskirjailijat käyttivät usein miesten nimiä tai korostivat aviollista asemaansa ja he käsittelivät usein teksteissään samoja asioita, samoista näkökulmista kuin tuon ajan mieskirjailijat. (Morris & Lappalainen 1997, 84.) 1850-luvulla Suomessa kirjailijoiden tuotantoa julkaistiin suuremalti osin nimettöminä tai nimimerkillä, esimerkiksi *Fredrika Runeberg* ei koskaan julkaissut omalla nimellään. (Jyväskylän yliopisto 2012, viitattu 20.3.2018.)

Toisessa vaiheessa naiskirjailijat alkoivat tuotannossaan keskittyä yhä enemmän yhteiskunnallisiin ilmiöihin ja tapahtumiin. Kolmannessa vaiheessa naiskirjailijat alkoivat vähitellen löytää oman äänensä kirjallisuudessa. (Morris & Lappalainen 1997, 84–85.) Naiskirjailijoiden teksteissä ja tuotannossa alkoi näkyä vastustus yhteiskunnan ja mieskirjailijoiden luomaa naiskuvaa vastaan. Realismi eli todennukainen kuvaus näkyi 1800-luvun naiskirjailijoiden tuotannossa, kuten esimerkiksi Minna Canthin teoksissa. Romanssi ja goottilainen kirjallisuuslaji antoi naiskirjailijoille mahdollisuuden luoda hyvinkin voimakkaita tarinoita. Näiden kahden

kirjallisuuslajin vaikutukset näkyvät erityisen hyvin muun muassa *Emily Brontën Humisevassa harjussa* ja *Charlotte Brontën Kotiopettajattaren romaanissa*. Näiden edellä mainittujen kirjailijoiden tuotannot ovat selvästi vaikuttaneet muiden kirjailijoiden tuotantoon, muun muassa *Margaret Atwoodin* ja *Ursula LeGuinin* tuotannossa on nähtävissä tummansävyistä, yhteiskunnallista epätasa-arvoisuutta. (Morris & Lappalainen 1997, 96–100.)

Kate Millettin Sexual Politics -teos on yksi merkittävimmistä feministiseen kirjallisuudentutkimukseen vaikuttaneista teoksista. Teoksessaan hän muun muassa arvosteli mieskirjailijoiden tapaa kuvata seksuaalisuhteita. Hän koki niiden olevan yhteydessä miesten valtaan ja vallankäyttöön. Teoksessaan hän tuo esille myös, miten naiset jaetaan joko hyvään tai pahaan, syntiseen tai synnittömään, neitseelliseen tai huoraan. Samankaltainen ajatusmalli löytyy myös De Beauvoirilta. Hänen mukaansa miesten oma epävarmuus ja naisiin kohdistuva pelko pyritään peittämään vallankäytöllä ja yksiselitteisellä naiskuvauksella. (Morris & Lappalainen 1997, 26–27.) Olisi kuitenkin virheellistä sanoa, että naiskirjailijat eivät kirjoittaisi stereotyyppisiä naiskuvia tai että heidän tekstissään feminismi näkyisi positiivisena ja merkittävänä yhteiskunnallisena asiana. (Morris & Lappalainen 1997, 39.)

Feministinen kirjallisuudentutkimus pyrkii kyseenalaistamaan niin kirjallisuutta kuin omaa toimintaansa. Tämä mahdollistaa sen, että pystytään käsittelemään ja arvioimaan tasa-arvoisesti eri näkemyksiä sekä halutaan löytää uusia menetelmiä niiden tulkitsemiseen. Feministinen kirjallisuudentutkimus pyrkii omalla toiminnallaan tuomaan esille kirjallisuudessa olevia epäkohtia niin tasa-arvoon kuin feminismiin liittyviä: ”Kaunokirjallinen teksti ehdottaa lukijalle tiettyjä paikkoja, mutta viime kädessä feministinen luenta on lopulta lukijan ja tutkijan *valinta*.” (Ruohonen, Sevänen & Turunen 2011, 215.)

4 FEMINISMI KAUNOKIRJALLISUUDESSA

Feminismi on aina ollut merkittävässä osassa kaunokirjallisuutta ja sen merkitys on erityisesti viimeisten vuosien aikana kasvanut. Yhteiskuntamme kehittyvät, muuttuvat ja monipuolistuvat koko ajan, joten myös kaunokirjallisuudessa on ollut ja on tärkeää ymmärtää sekä osata ottaa huomioon naiskuva globaalilla tasolla, yhteiskunnassa tällä hetkellä, menneisyydessä sekä tulevaisuudessa. Kirjailija ja hänen teoksensa voivat olla merkittäviä tekijöitä niin erilaisten keskustelujen avaajina, epäkohtien esille tuojina kuin yhteiskunnallisina toimijoinakin.

Valitessani esiteltävät kotimaiset ja käännetyt kaunokirjallisuuden teokset, halusin tuoda esille tunnetumpia ja hieman tuntemattomiakin teoksia. Tarkoitukseni ei ollut esitellä ainoastaan naiskirjailijoiden kirjoittamia teoksia, vaan tämä tapahtui ikään kuin sattumalta. Olen oikeastaan tyytyväinen, että jokainen esiteltävistä teoksista on naisen kirjoittama, sillä tällöin on mahdollista havaita, mitä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia naiskirjailijoiden tuotannossa mahdollisesti on sekä miten he esimerkiksi näkevät naiseuden ja yhteiskunnalliset vaikutukset naisen asemaan. Oli erittäin mielenkiintoista päästä tutustumaan niin kirjailijoihin kuin heidän luomiinsa henkilöhahmoihin, jotka herättivät monenlaisia tunteita ja ajatuksia sekä saivat pohtimaan naisten asemaa monesta eri näkökulmasta. Jokaisella kirjailijalla oli oma tapansa käsitellä niin yksilötasolla kuin yhteisötasolla naiseuden näkyvyyttä eri kulttuureissa, uskonnoissa ja yhteiskunnissa.

Valitsin esiteltäväksi Minna Canthin *Työmiehen vaimo* -näytelmän, koska pidän sitä merkittävänä kirjallisena tuotoksena. Teoksessa käsitellään naisen asemaa ja naiseutta hyvinkin raadollisella mutta realismin aikaan sopivalla tavalla, jossa naisen tulee noudattaa niin miehen kuin uskonnon asettamia vaatimuksia. Valitsemistani teoksista yksi mielenkiintoisimmista ja vaikuttavimmista oli L. Onervan Mirdja. Teoksen päähenkilö vaikutti aluksi hyvin itsekkäältä, itsekeskeiseltä ja hemmotellulta, mutta tarinan edetessä hänestä paljastui haavoittuneisuutta, syvällisyyttä ja rakkautta. Ei voi olla miettimättä, että jos Mirdja olisi ollut mies, oli-

siko hänen käytöstään paheksuttu samalla tavoin kuin Mirdjaa kyseisessä teoksessa. Yhteisöjen ja yhteiskunnan asettamat vaatimukset ja olettamukset naisille näkyvät niin Minna Canthin kuin L. Onervan teoksissa hyvin selkeästi.

Teoksissa *Pesärikko* ja *Neito kulkee vetten päällä* niin *Orvokki Autio* kuin *Eeva Joenpelto* ovat kuvanneet hyvin realistisella tavalla erityisesti äitien ja tyttärien välisiä suhteita. Tyttärien ja äitien välillä on nähtävissä niin kulttuurista, sosiaalista kuin yhteiskunnallista eroavaisuutta, mikä johtaa usein vastakkainasetteluun ja ristiriitoihin. Myös teoksissa *Ilon ja onnen tarinat* ja *Swing time* kirjailijat *Amy Tan* ja *Zadie Smith* tuovat esille äiti-tytär-suhteen kulttuurillisia ja yhteiskunnallisia eroavaisuuksia, mutta myös ystävyysuhteiden merkitys, eli yhteisöllisyys on molemmissa merkittävässä osassa. Teoksissa naiskuvauksen kehitys voidaan erityisesti nähdä tyttärien ja äitien välisissä suhteissa sekä miten he kokevat oman naiseutensa.

Anja Kaurasen ja *Toni Morrisonin* teoksissa käsitellään naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. *Pelon maantieteessä* naiset nousevat vastustamaan heihin kohdistuvaa väkivaltaa, kun taas *Jazz*-teoksessa väkivallan uhriksi joutunut suojelee panteekijäänsä. Erityisesti Toni Morrisonin *Jazz*-teoksessa naiskuvaus on hyvin monitahoista, vahvaa ja pelkäämätöntä. Molemmissa teoksissa tuodaan esille myös naisen asema yhteiskunnassa ja miten yhteiskunta näkee naiseuden.

Halusin erityisesti tuoda esille *Margaret Atwoodin Orjattaresi* sen ajankohtaisuuden ja näkyvyyden vuoksi. *Charlotte Perkins Gilmanin Herlandin* valitsin, koska halusin tuoda esille vastakohtaisen yhteiskunnan ja tulevaisuuden. Molemmissa teoksissa on kuitenkin havaittavissa miesten pyrkimys alistaa ja kategorisoida naisia. Edellä mainitut teokset ovat merkittäviä saavutuksia feministisessä kaunokirjallisuudessa ja niiden kautta on pystytty luomaan mielenkiintoisia maailmoja ja kertomaan monitahoisista naisista.

Esiteltävät teokset on järjestetty kahteen eri kategoriaan: kotimaiseen ja käännettyyn kaunokirjallisuuteen. Tämä luo yhtenäisyyttä ja auttaa havainnoimaan, miten feminismi esiintyy kotimaisessa ja käännettyssä kaunokirjallisuudessa sekä

mitä yhtenevyyksiä ja eroavaisuuksia niiden väliltä mahdollisesti löytyy. Teokset esitellään kirjailijan sukunimen mukaan aakkosjärjestyksessä.

4.1 Kotimainen feminismikaunokirjallisuus

Valitsemissani kotimaisissa kaunokirjallisuuden teoksissa feminismiä, naiskuvaa ja naisen asemaa on pyritty kuvaamaan mahdollisimman realistisesti. Teoksissa on tuotu esille oman aikakautensa yhteiskunnallisia asenteita ja ilmiöitä, jotka ovat omalta osaltaan vaikuttaneet teosten naishahmojen elämään. Feminismi näkyy parhaiten kotimaisessa kaunokirjallisuudessa siinä, että nainen joutuu usein itsestään riippumattomista syistä kohtaamaan ja selviytymään lähipiirinsä sekä yhteiskunnan asettamista esteistä. Teoksissa naisen tahto itsenäisyyteen tai oman itsensä löytämiseen nähdään myös usein uhkana.

Valitsin nämä kyseiset teokset, koska niiden naishahmot ovat kukin omia yksilöitä, jokaiseen naishahmoon voi jollain tasolla samaistua ja heidän tarinansa ovat monitahoisia. Kotimainen feminismikaunokirjallisuus on ajatuksia ja tunteita herättävää. Sen vaikutukset näkyvät kulttuurissamme, yhteiskunnassamme, asenteissamme sekä erityisesti tasa-arvokeskusteluissa.

4.1.1 Orvokki Autio: Pesärikko

Orvokki Autio syntyi Isossakyrössä (Kurikassa) vuonna 1941. (Gustafsson 2009, 10.) Orvokin isä kuoli Orvokin ollessa vain 12-vuotias. Hän löysi isänsä kirjoittamia runoja, jotka innoittivat häntä itseään kirjoittamisen pariin. Lukeminen oli myös tärkeä osa Orvokki Aution lapsuutta. (Gustafsson 2009, 14–15.) Orvokki Aution äidin ja Pesärikon emännän Laimin, välillä on havaittavissa yhtymäkohtia. Autio on kertonut, että hänen äitinsä ei halunnut, että tyttären kirjailijahaaveet tulevat kaikkien tietoisuuteen: "Muista, että et siitä ainakaan kenellekään puhu. Siitä mennähän yli, missä aita on matalin." Pesärikon Laimi taas muistuttaa, että omia asioita ei kylillä huudella. (Gustafsson 2009, 17.) Orvokki Autio kirjoitti ylioppilaaksi Ylistaron yhteiskoulusta vuonna 1962 ja jatkoi opintojaan niin Turun

kuin Tampereen yliopistoissa sekä suoritti toimittajakurssin. (Gustafsson 2009, 21.)

Orvokki Aution esikoiskirja, runoteos nimeltään *Kaukana soi haitari* julkaistiin vuonna 1969. Hän julkaisi kolmen vuoden aikana myös kaksi romaania ja yhden novellikokoelman. Vuonna 1974 Orvokki Autio tapasi tulevan aviomiehensä, Kari Jylhän. (Gustafsson 2009, 24.) Pesärikko-kirjasarjan ensimmäinen osa, *Viistotai-val* ilmestyi vuonna 1980, *Kotipesä* vuonna 1982 ja *Merkki päällä* vuonna 1985. Kyseisestä kirjasarjasta on tehty useita näytelmäversioita ja tv-elokuva. Orvokki Autio on myös toiminut luovan kirjoittamisen opettajana. (Gustafsson 2009, 26–28, 31.) Orvokki Autio on saanut myös tunnustusta työlleen, muun muassa Väinö Linnan säätiön palkinnon (1970, 1977), Valtion kirjallisuuspalkinnon (1983), Kiitos kirjasta -mitali (1981) sekä Ylistaron kulttuurilyhteen (1992). (Kirjasampo 2018, viitattu 10.3.2018.)

Pesärikko-trilogian ensimmäisessä osassa seurataan, kun nuori Armi Ahola rakastuu itseään huomattavasti vanhempaan Olavi Larvaan 1950-luvun Etelä-Pohjanmaan maisemissa. Myöhemmin pari menee salaa kihloihin, mutta Armin isän saatua selville kihlautumisesta, hän yrittää saada Armin purkamaan kihlauksensa Olaviin. Armi ei kuitenkaan suostu tähän, vaan karkaa kotoaan Olavin luokse Larvan taloon. Elämä uudessa talossa ja perheessä ei kuitenkaan ole helppoa, sillä Olavin äiti, Laimi, on talon emäntä ja luonteeltaan hyvin voimakastahtoinen ja kontrolloiva. Toinen merkittävä naishenkilö on Laimin sisko Ilmi, joka halvaantumisen vuoksi pysyy omassa huoneessaan. Se ei kuitenkaan estä häntä puuttumasta asioihin hyvinkin suorapuheisesti. Armi kokee Olavin etääntyvän hänestä, vaikka toisaalta Olavi osoittautuu hyvin mustasukkaiseksi Armista, jonka ei tulisi pitää yhteyttä ystäviinsä tai edes omaan kotiväkeensä. Omien ongelmien tuomista muiden tietoisuuteen pyritään välttämään kaikin keinoin, on käyttäydyttävä kuin minkäänlaisia ongelmia ei olisikaan. Olavilla on kuitenkin oma salaisuutensa, lehtolapsi, jonka esiintuloa pyritään välttämään, mutta Armi kuitenkin saa asian selville. Armi ja Olavi menevät kuitenkin naimisiin kaikista esteistä ja pakotteista huolimatta ja pian naimisiinmenon jälkeen Armi tulee raskaaksi. Armi ei kuitenkaan pysty nauttimaan elämästään Larvan talossa ja raskaudesta, sillä

hän kokee, että hänen elämänsä on rajoitettu eikä Olavikaan tunnu läheiseltä, jolta voisi hakea ymmärrystä ja tukea. (Autio 2003.)

Toisessa osassa, Kotipesässä, Olavi ja Armi, joka odottaa perheen kolmatta lasta, asuvat omassa mökissään. Anoppi kuitenkin puuttuu perheen asioihin ja tämä ahdistaa Armia entisestään. Asioita ei helpota Olavin kasvava mustasukkaisuus ja epäluulo Armia kohtaan. Menetysten kohtaaminen viimein auttaa Armia näkemään oman elämänsä ja sen millainen hän sen haluaisi olevan. (Autio 2003.)

Viimeisessä osassa, Merkki päällä, seurataan Armin elämää 1970-luvulla. Armi on eronnut Olavista, asuu lastensa kanssa Tampereella ja työskentelee Sokoksella. Olavi ja anoppi eivät kuitenkaan ole jättäneet Armia täysin rauhaan, vaan hän joutuu edelleen taistelemaan oman itsenäisen elämänsä puolesta. Viimeisessä osassa myös Armin suhde omaan lapsiinsa, erityisesti Tiina-tyttäreeseen nousee keskeiseksi. (Autio 2003.)

Orvokki Autio on onnistunut kuvaamaan hyvin eteläpohjanmaalaista maalaismaisemaa ja alueen ihmisiä sekä erityisesti sen, miten erilaiset sosiaaliset suhteet ja asema nähdään merkittävinä asioina. Orvokki Autio kuvaa Pesärikko-trilogiasaan eteläpohjalaiset naiset vahvoina, päättäväisinä mutta samalla epävarmoina. Oli erittäin tärkeää pitää yllä kulisseeja naapureita varten, eikä saanut antaa heille aihetta juoruiluun tai epäilyihin. Tämä näkyy edelleenkin mielestäni eteläpohjanmaalaisessa sielunmaisessa, eli omia asioitaan, olivatpa ne sitten positiivisia tai negatiivisia ei tule tuoda ilmi muille. Laimi on mielestäni hyvin aidosti kuvattu perheen matriarkka, joka omalla toiminnallaan yrittää pitää niin perheensä kuin tilansa toimivana yksikkönä. Armista kasvaa mielestäni itsenäinen ja tiedostava nainen, joka oli joutunut kokemaan jo hyvin paljon nuorena. Olavi on mielestäni hyvin surullinen hahmo, sillä hän ei mielestäni koskaan ymmärtänyt sitä rakkautta, jonka Armi hänelle antoi. Hän tuhlassi tuon rakkauden omaan epävarmuuteensa ja mustasukkaisuuteen.

Aution Pesärikko-trilogia on kauniisti kirjoitettu, ja hän tuo erittäin hyvin esille 1950–1970-luvut sekä yksilön ja perheen elämän Etelä-Pohjanmaalla. Pesärikko-trilogiassa tuodaan myös hyvin esille eri sukupolvien naisia; Laimi edustaa vanhempaa sukupolvea, ja Armi edustaa uutta sukupolvea. Pesärikko-trilogian feminismi ja naiskuva näkyvät naisten vahvuudessa, herkkyydessä ja oman itsensä löytämisessä.

4.1.2 Minna Canth: Työmiehen vaimo

Minna Canth, syntymänimeltään *Ulrika Wilhemina Johnson* syntyi Tampereella vuonna 1844. Minna Canth on yksi Suomen arvostetuimmista ja tunnetuimmista kirjailijoista. Hän toimi kirjailijauransa lisäksi myös sanomalehden perustajana, yhteiskunnallisena vaikuttajana sekä yrittäjänä. Hän oli ensimmäisiä naispuolisia opiskelijoita Jyväskylän seminaarin kansakouluopettajalinjalla. Hänen opintonsa kuitenkin keskeytyivät, kun hän meni naimisiin Johan Ferdinand Canthin kanssa. Heille syntyi yhteensä seitsemän lasta. Aviomiehen kuoltua Minna Canth muutti lapsineen Kuopioon hoitamaan perheensä kauppaa. Hän jatkoi yrittäjäuransa lisäksi edelleen kirjoittamisen ja yhteiskunnallisten asioiden parissa.

Canthin tuotantoon kuuluu novelleja, näytelmiä, kertomuksia ja lehtiartikkeleita. Hän käsitteli tuotannossaan muun muassa ihmisoikeuteen, uskonnonvapauteen, tasa-arvoon, naisten asemaan ja koulutukseen liittyviä asioita. Hänen tuotantoonsa kuuluu muun muassa näytelmät *Papin perhe* (1891), *Sylvi* (1893) ja *Anna Liisa* (1895) sekä novellit *Hanna* (1886), *Kauppa-Lopo* (1889) ja *Agnes* (1892). Canth kuoli vuonna 1897. Hän on ensimmäinen nainen, jolle myönnettiin Suomessa virallinen liputuspäivä, eli hänen syntymäpäivänään 19.3. juhlistetaan myös tasa-arvoa. (Minna Canth 1844–1897 2018, viitattu 10.3.2018.)

Yksi Canthin tunnetuimmista teoksista, näytelmä *Työmiehen vaimo* ilmestyi vuonna 1885. Näytelmässä on viisi näytöstä. Ensimmäisessä näytöksessä näytelmän päähenkilö Johanna on juuri mennyt naimisiin Risto-nimisen miehen kanssa, joka osoittautuu jo hääpäivänä huonoksi aviomieheksi, kun paikalle saapuu miehen entinen rakastaja Homsantuu eli Kerttu. Tämä kohtaaus hääpäivänä

aiheuttaa Johannalle katumusta avioliittoa Ristoa kohtaan, ja ainoastaan Vappu, joka on nähnyt alusta alkaen Riston todellisen luonteen, yrittää saada Johannan myös huomaaman Riston viekkauden ja valehtelevan luonteen. Muut naiset kuitenkin saavat Johannan muuttamaan mielipiteensä Ristosta avioliitosta. Heidän mielestään Johannan tulisi olla kiitollinen niinkin hyvästä miehestä kuin Risto. (Canth 2017, 7–38.)

Toisessa näytöksessä Johanna ja Risto ovat pienen pojan vanhempia. Risto on kuitenkin juonut kaikki Johannan säästöt, ja perhe joutuu elämään kurjuudessa. Johanna yrittää parhaansa mukaan elättää perheensä tekemällä ompelutöitä. Risto kuitenkin väkisin vie vähäiset ansaitut rahat ja käyttää ne paikallisessa juotolassa, kun Johanna ja poika joutuvat näkemään nälkää. Toiset naiset syyllistävät Johannaa hänen elämäntilanteestaan ja ainoastaan Vappu yrittää auttaa Johannaa järjestämällä hänelle töitä Vörskyltä. (Canth 2017, 39–59.)

Kolmannessa näytöksessä Risto etsii entisen rakastettunsa Kertun. Risto käyttää hyväkseen Kertun rakkautta ja lupaa mennä tämän kanssa naimisiin, jos Kerttu pystyy hankkimaan hänelle rahaa. Kertun lähipiiri epäroi Riston rehellisyyttä ja yrittää saada Kertun muuttamaan mielensä, tässä kuitenkaan onnistumatta. (Canth 2017, 61–77.)

Neljännessä näytöksessä tapahtuu näytelmän merkittävin käännekohta, kun Johanna kokee valtaisan menetyksen ja pettymyksen, kun Risto myy hänen kutomansa kankaan pystyäkseen maksamaan juopottelunsa. Tämä johtaa siihen, että Johannan kuvitellaan varastaneen kangas ja häntä uhkaillaan oikeustoimilla. Johannan usko mieheensä vielä tässäkin tilanteessa on murtumaton, sillä hän uskoo, että Risto tulee selittämään asian hänen puolestaan. Näin ei kuitenkaan käy, vaan Johanna kuulee Riston lähteneen Kertun matkaan, minkä seurauksena Johanna sairastuu vakavasti ja lopulta menehtyy. (Canth 2017, 79–118.)

Näytelmän viidennessä ja viimeisessä näytöksessä Risto on pettänyt Kertun toistamiseen ja palannut takaisin kotiinsa. Risto ei tunne minkäänlaista surua tai epätoivoa vaimonsa kohtaloa kohtaan. Kerttu saapuu tappamaan Riston, mutta yritys epäonnistuu, sillä Riston ystävä Toppo hälyttää poliisit, jotka pidättävät Kertun.

Vappu ottaa Johannan lapsen kasvatettavakseen ja torjuu Riston kosiskeluyritykset syyttäen Ristoa kahden naisen elämän tuhoamisesta. Näytelmä päättyy siihen, kun Risto ja Toppo menevät paikalliseen juottolaan. (Canth 2017, 119–142.)

Risto on yksinkertaisesti vastenmielinen ja narsistinen hahmo. Hän on pelottavan välinpitämätön omaa aviovaimoaan ja lastansa kohtaan. Toiset naiset, Vappua lukuun ottamatta, pitävät häntä hyvänä miehenä, kun hän ei ole ollut fyysisesti väkivaltainen vaimoaan kohtaan. Minna Canthin Työmiehen vaimo-näytelmän maailmassa naisen asema avioliitossa tai yhteiskunnassa ei ole tasa-arvoinen. Miehet saavat tehdä mitä vain haluavat, ja naiset joutuvat kestämään arvostelua ja väheksyntää ympärillä oleviltaan. Esimerkiksi Kertun, joka on romani, asema naisena ja ihmisenä yhteiskunnassa on surullinen ja kuvataan jotenkin virtaviivaisesti. Olisin halunnut tietää enemmän Kertusta ja hänen ajatuksistaan.

Minna Canthilla oli upea tyyli kirjoittaa, olivatpa kyseessä sitten lehtiartikkelit tai kaunokirjallisuus. Hän osasi käsitellä yhteiskunnallisia asioita, kuten naisen asemaa, moraalia, köyhyyttä, sosiaalisia ongelmia sekä uskontoa. Työmiehen vaimossa näitä asioita käsiteltiin hyvin suorasanaisesti ja kaunistelemattomasti. Työmiehen vaimossa "paha ei saanut palkkaansa", mikä on loppujen lopuksi realistinen kuvaus kaikessa raakuudessaan. Naisen asema yhteiskunnassa on kehittynyt ja parantunut, mutta olisi väärin todeta, että asiat olisivat jokaisen naisen kohdalla yhtä tasa-arvoisia. Yhteiskunta ja yhteisöt kääntyvät edelleen yksilöä vastaan.

4.1.3 Eeva Joenpelto: Neito kulkee vetten päällä

Eeva Joenpelto syntyi vuonna 1921 Sammatissa vauraaseen kauppiasperheeseen. (Ruuska 2015, 21.) Hän valmistui ylioppilaaksi toukokuussa vuonna 1940 ja saman vuoden kesällä hän aloitti opinnot Yhteiskunnallisessa Korkeakoulussa (myöhemmin Tampereen yliopisto). Joenpelto keskeytti kuitenkin opintonsa. Synä olivat muun muassa motivaation puute ja jatkosodan alkaminen vuoden 1941 kesäkuussa. (Ruuska 2015, 73, 77–78.) Eeva Joenpelto aloitti työt Isäin-

maallisen kansainliikkeen Ajan Suunta-lehdessä keväällä 1941, josta myöhemmin siirtyi Suurtalkoot ry:n keskustoimiston tiedotusosastolle. (Ruuska 2015, 86–88.) Eeva Joenpelto meni naimisiin vuonna 1945 Jarl Hellemannin kanssa, ja heille syntyi kaksi poikaa.

Eeva Joenpellon ensimmäinen romaani, *Seitsemän päivää*, ilmestyi seuraavana vuonna salanimellä *Eeva Helle*. Seuraava romaani *Tulee sittenkin päivä* ilmestyy vuonna 1950 salanimellä *Eeva Autere*. Eeva Joenpellon ja Jarl Hellemannin avioero astuu voimaan vuonna 1975, ja edellisenä vuonna ilmestynyttä *Vetää kaikista ovista* -teosta pidetäänkin omaelämäkerrallisena. (Ruuska 2015, 247, 255.) Samalla se aloitti Lohja-kirjasarjan, johon kuuluvat *Kuin kekäle kädessä* (1976), *Sataa suolaista vettä* (1978) ja *Eteisiin ja kynnyksille* (1980) (Ruuska 2015, 476–477).

Joenpelto toimi aktiivisesti Suomen Kirjailijaliitossa ja hän sai myös filosofian kunniatohtorin arvon vuoden 1982 keväällä (Ruuska 2015, 311). Vuonna 1994 ilmestyi *Tuomas Müller, hieno mies*, josta Eeva Joenpelto palkittiin muun muassa Finlandia-palkinnolla (Ruuska 2015, 388, 395–397). Eeva Joenpellon tuotannosta on tehty useita näytelmiä ja televisiosarjoja, kuten esimerkiksi *Vetää kaikista ovista*, *Neito kulkee vetten päällä* ja *Ihanat ajat* (Ruuska 2015, 478). Eeva Joenpelto kuoli vuonna 2004 (Ruuska 2015 428, 434).

Joenpellon teos, *Neito kulkee vetten päällä*, ilmestyi vuonna 1955. Teoksessa seurataan kolmen naisen elämää 1950-luvun teollistuvassa Suomessa: Alma Virtasen ja hänen tyttärensä Helmin sekä Puntin emännän. Äidin ja tyttären välinen suhde on vaikea, sillä tytär ei ole koskaan tuntenut äidillistä tukea ja rakkautta omalta äidiltään. Alma kokee jonkinlaista katkeruutta Helmiä kohtaan, sillä tämä on "vahinkolapsi" ja usein toivoo Helmin kuolemaa. Naapurin rouva Puntti on varakas, sokeutuva leskinainen. Hän osoittaa sen, että vastoin käymisten ei tule antaa lannistaa ihmistä kokonaan. (Joenpelto 1985.)

Teoksen *Neito kulkee vetten päällä* naishahmoissa on huomattavissa yhteyksiä muiden naiskirjailijoiden naiskuvaukseen, kuten esimerkiksi Kaari Utrion ja Hella

Wuolijoen tuotantoon. Kirjailijat ovat kuvanneet naiset vahvoina, sisukkaina, suorasanaisina mutta myös yhteisössään väärinymmärrettyinä ja joiden on ollut tultava toimeen miesten hallitsemassa yhteisössä ja yhteiskunnassa. Eeva Joenpelto on myös kuvannut hyvin ihmissuhteita. Äidin ja tyttären välinen suhde on ahdistava ja välillä erittäin vihamielinen. Tuona aikakautena vanhemmat usein siirsivät oman syyllisyydentunteensa omiin lapsiinsa, koska he eivät osanneet käsitellä omia tekojaan, tai jatkoivat eteenpäin sitä käytöstä, jota olivat joutuneet kokemaan omassa lapsuudessaan. Neito kulkee vetten päällä -teos on kaikessa julmuudessaan ja raadollisuudessaan lukemisen arvoinen teos. Teoksessa käsitellään naisen asemaa ja arvoa niin yksilönä kuin osana yhteisöä ja yhteiskuntaa sekä miten naiset näkevät ja kokevat toisensa. (Joenpelto 1985.)

4.1.4 Anja Kauranen: Pelon maantiede

Anja Kauranen (nykyään Snellman) on syntynyt Helsingissä vuonna 1954. Hän on muun muassa kirjailija ja journalisti. Hän on julkaissut 24 romaania, muun muassa *Syysprinssi* (1996), *Safari Club* (2001), *Lemmikkikaupan tytöt* (2007) ja viimeisimpänä vuonna 2016 *Lähestyminen*. Hän on kirjoittanut runokokoelmia sekä aikakauslehtiin, kuten *Annaan*, *Lemmikki-lehteen*, *Suomen Kuvalehteen* ja *iltapäivälehtiin*. (Anja Snellman 2018, viitattu 10.3.2018.)

Hänen esikoisromaaninsa *Sonja O.* kävi täällä, julkaistiin vuonna 1981, ja se on yksi merkittävimmistä kotimaisen kirjallisuuden tuotoksista. Hänen teoksissaan naiset, naiseus, sukupuoli, elämän eri vaiheet sekä sukupolvien kuvaus ovat tärkeitä aiheita. Teoksissaan hän myös käsittelee erityisesti historiallisia tapahtumia ja nyky-yhteiskuntaa. Vuonna 2007 hänelle myönnettiin Pro Finlandia-mitali. (Anja Snellman 2018, viitattu 10.3.2018.)

Kaurasen teos *Pelon maantiede* ilmestyi vuonna 1995, mutta se on edelleen valitettavan ajankohtainen. Teoksen päähenkilönä on nuori, kahden lapsen äiti ja hänen tarinansa kerrotaan lapsuudesta nykypäivään. Päähenkilö alkaa käydä *Pelon maantiede* -kurssilla, jossa käsitellään muun muassa naisen asemaa ja

väkivaltaa. Vähitellen kurssin opetukset siirtyvät ulkomaailmaan, jossa naiset alkavat harjoittaa väkivaltaisia tekoja miehiin. Näin syntyy Keskiyön instituutti. Jokainen kurssille osallistuneista naisista on kokenut miesten aiheuttamaa fyysistä ja henkistä väkivaltaa. Naisten väkivaltaisten iskujen kautta he kokevat saavat jonkinlaista oikeutta siihen, mitä ovat itse joutuneet kokemaan. Naiset kokoontuvat lopulta Lammassaareen, josta ainoana on selviytynyt teoksen päähenkilö kertomaan tarinansa. (Kauranen 1995.)

Anja Kauranen on tehnyt paljon tutkimustyötä teokseensa liittyen. Hän on tutkinut ja selvittänyt naisiin kohdistuvaa väkivaltaa, naiseuden historiaa ja naisen asemaa yhteiskunnassa. Näiden todellisten tapahtumien lukeminen tuntuu välillä hyvin raskaalta, mutta toisaalta niiden avulla saadaan herätettyä lukijassa vahvoja tunteita. Anja Kaurasen Pelon maantiede käsittelee kaikessa karuudessaan väkivallan rajoja, mikä ihmisen mahdollisesti näihin tekoihin ajaa sekä miten naisiin kohdistuva ja naisten tekemä väkivalta koetaan yhteiskunnassa. Teos herättää myös miettimään, onko väkivaltaiseen kokemukseen tai tekoon vastattava väkivallalla. Tähän voisi olla helppo vastata, että ei tietenkään. Toisaalta on vaikeaa täysin asettua ymmärtämään ihmistä ja hänen ajatusmaailmaansa, joka on joutunut julman väkivallan uhriksi.

Teos herättää myös pohtimaan Suomen seksuaalirikostilastoja ja seksuaalirikoksista annettavia tuomioita. Esimeriksi Suomessa raiskaus jaotellaan muun muassa raiskaukseen, törkeään raiskaukseen, seksuaaliseen hyväksikäyttöön (Väestöliitto 2016, viitattu 10.3.2018). Raiskaus on aina törkeä ja ihmisoikeusrikos. Seksuaalirikokset ja niistä ilmoittaminen ovat lisääntyneet vuosien aikana (Tilastokeskus 2017, viitattu 10.3.2018). Voidaan varmasti todeta, että enemmistö raiskauksen uhreista ovat tyttöjä ja naisia, joten kärjistäen voidaan todeta, että naisen asema ja oikeus omaan ruumiiseensa on edelleen erittäin aliarvostettu. Pelon maantiede-teoksessa naiset myös keskustelevat siitä, miten naiset ovat ikään kuin sisäistäneet pelon tunteen, vaikka tilastollisesti miehet joutuvat väkivaltaisen teon kohteeksi useammin. (Kauranen 1995, 354.) Tämä keskustelu muistutti minua toisen kirjailijan, Margaret Atwoodin, lausahduksesta: "Men are afraid that women will laugh at them. Women are afraid that men will kill them." (The Telegraph 2015, viitattu 10.3.2018.)

Teoksessa hypittiin eri aikatasoilla, ja tämä vaikutti välillä hyvin sekavalta, koska jonkinlainen yhteneväisyys aikatasojen välillä jäi puuttumaan. Henkilöhahmojen runsaus aiheutti sen, että heidän tarinansa jäivät huonosti mieleen ja tämä vaikutti myös lukukokemukseen, koska joutui todella keskittymään lukemaansa. Kokonaisuudessaan Pelon maantiede on kuitenkin merkittävä, ajatuksia herättävä teos, jossa feminismi kuvataan hyvin radikaalina ja naisen valtana omaan itseensä.

4.1.5 L. Onerva: Mirdja

L. Onerva, eli syntymänimeltään *Hilja Onerva Lehtinen* syntyi Helsingissä vuonna 1882. Hän opiskeli sekä opettajaksi että ylioppilaaksi. L. Onerva meni naimisiin Väinö Strengin kanssa vuonna 1905, ja tämä katkaisi hänen jatko-opintomahdollisuutensa. Onerva aloitti kirjoittamaan ensimmäistä kaunokirjallista teostaan avioliittonsa aikana. Vuosi 1908 osoittautui käännteentekeväksi. Hänen esikoisteoksensa *Mirdja* ja toinen runokirja julkaistiin sekä hänen ja Väinö Strengin avioliitto päättyi. (L. Onervan elämästä 2018, viitattu 10.3.2018.)

Onervalla ja kirjailija Eino Leinolla oli koko aikuisiän kestänyt suhde, joka oli alkanut jo ennen Onervan ensimmäistä avioliittoa. Onerva seurasi Leinoa ulkomaille avioeronsa ja *Mirdja*-teoksen herättämän paheksunnan vuoksi. Heillä molemmilla oli suuri vaikutus toistensa kirjalliseen tuotantoon, mutta naimisiin he eivät koskaan menneet. Yksi syy tähän voi olla, että molemmat kirjailijat olivat hyvin vahvatahtoisia ja erityisesti Onerva piti itsenäisyydestään. Hän kuitenkin avioitui säveltäjä Leevi Madetojan kanssa vuonna 1918. Onerva ja Leino olivat yhteyksissä toisiinsa kummankin ollessa naimisissa ja Leinon kuolema vuonna 1926 sai Onervan kirjoittamaan hänen elämäkertansa. Teos julkaistiin vuonna 1932. Avioliitto Leevi Madetojan kanssa kärsi molempien alkoholinkäytöstä sekä Onervan mielenterveysongelmista. Leevi Madetoja lopulta hylkäsi aviovaimonsa miehisairaalaan ja vasta aviomiehen kuoleman jälkeen vuonna 1947, Onerva pääsi viimein kotiin. Hänen viimeinen runokokoelmansa *Iltarusko* ilmestyi vuonna 1952. L. Onerva kuoli vuonna 1972, 89-vuotiaana. (L. Onervan elämästä 2018, viitattu 10.3.2018.)

L. Onervan teos Mirdja ilmestyi 1900-luvun alussa vuonna 1908, ja sen päähenkilönä on Mirdja Ast. Mirdjan vanhemmat ovat kuolleet, joten hänen holhoojanaan on hänen isänsä veli Arnold. Mirdja on itsenäinen, taiteellinen, kaunis ja älykäs nainen, joka haluaa kulkea omia polkujaan ja rikkoa tuon ajan naiselle asetettuja rooleja. Mirdja rakastaa saadessaan miesten huomiota, mutta hän ei kuitenkaan halua sitoutua kehenkään heistä, vaan hylkää heidät, kun aletaan puhua liian syvällisistä tunteista. Erään tällaisen hylkäämisen seurauksena Mirdja päättää paeta setänsä luokse, jossa hän alkaa miettiä käyttäytymistään sekä siitä, millaista elämää hän todella haluaa. Mirdja kuitenkin lähtee setänsä luota Ranskaan, koska kokee tulevansa väärinymmärretyksi. Mirdja palaa kuitenkin takaisin Suomeen ja pian hän tapaakin Runar Söderberg -nimisen miehen, jonka kanssa hän lopulta myös menee naimisiin. Heidän avioliittonsa ei ole helppo, eikä erityisesti Mirdja osaa ilmaista tunteitaan Runaria kohtaan. Runarin kuolema kuitenkin havahduttaa Mirdjan ymmärtämään, että hän todella on rakastanut Runaria, ja tämä saa hänet sairastumaan henkisesti. (Onerva 1982.)

Onervan Mirdja on edistyksellinen kuvaus naiseudesta, naisen itsenäisyydestä, itsensä hyväksymisestä, tekemistämme valinnoista ja niiden seurauksista sekä taiteesta. Teos herätti varmasti ilmestyessään huomiota, sillä tuon ajan naisten tuli olla vaatimattomia ja alentuvia. Itsenäiset ja modernit naiset nähtiin uhkana ja heidän elämäntyyliään arvosteltiin. Mirdja-teoksen pelättiin varmaankin antavan vääränlaisia esikuvia tuon ajan naisille, mutta myös miehille.

Avioliitto koettiin tärkeänä instituutiona, ja naisten tuli pyrkiä löytämään hyvä aviomies. Hyvä aviomies -käsitteenä on tuona aikana usein merkinnyt varakkaasta suvusta lähtöisin olevaa henkilöä. Mirdja Astilla ja nykyajan naisilla on nähtävissä yhtäläisiä ongelmia niin yksilönä kuin osana yhteiskuntaa, kuten esimerkiksi toisten ihmisten hyväksynnän hakeminen, tunteiden piilottaminen, arvostelun kokeminen sekä itsekkyyys. Mirdja Ast oli oman aikansa moderni, itsenäinen nainen, jolla oli omat henkilökohtaiset ongelmansa.

Onerva on onnistuneesti luonut hahmon, joka herättää lukijassa monenlaisia tunteita. On myös vaikeaa olla huomioimatta yhtäläisyyksiä kirjailija L. Onervan ja hänen luomansa henkilöahmon Mirdja Astin välillä. Molemmat olivat moderneja,

itsenäisiä, taiteellisia naisia ja joilla oli ongelmallisia miessuhteita elämässään. Olipa kyseessä sitten täysin fiktiivinen hahmo tai omaelämäkerrallista kerrontaa, on Mirdja yksi mielenkiintoisimmista kotimaisen kaunokirjallisuuden tuotoksista.

4.2 Käännetty feminismikaunokirjallisuus

Valitsemissani käännetyn kaunokirjallisuuden teoksissa feminismiä, naiskuvaa ja naisen asemaa on kuvattu monitahoisesti, suorasanaisesti ja osin hyvinkin ar-mottomalla tavalla. Oman näkemykseni mukaan käännetyissä kaunokirjallisuudessa naiskuvaukset ovat kotimaiseen kaunokirjallisuuteen verrattuna monitahoisempia sekä teoksissa käsitellään enemmän globaalisella tasolla ajankohtaisia asioita, kuten rasismia, seksuaalivähemmistöjä ja naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Kuitenkin niin kotimaisessa kuin käännetyissä kaunokirjallisuudessa naisen asema yksilönä, yhteisön ja yhteiskunnan jäsenenä pyritään kuvaamaan usein realistisesti sekä samaistuttavuuden kautta.

Käännetyissä kaunokirjallisuudessa feminismi nähdään usein kahdesta eri näkökulmasta: valkoinen feminismi ja feminismi, joka pyrkii parantamaan kaikkien naisten asemaa. Erityisesti kuitenkin niiden yksilöiden ja yhteisöjen naisten, jotka edelleen joutuvat taistelemaan epätasa-arvoisuutta vastaan. Näissä teoksissa feminismi, naiseus ja naisen asema on kuvattu erilaisten tyttöjen ja naisten tarinoiden kautta, jotka ovat kukin omalla tavallaan vaikuttaneet toisiin kirjailijoihin sekä tietenkin lukijoihin. Näiden teosten kautta avautuu erilaisia maailmoja, joiden kautta pystymme myös oppimaan jotain uutta ja ehkä myös löytämään ratkaisuja nykyisiin tasa-arvo-ongelmiin.

4.2.1 Margaret Atwood: Orjattaresi

Margaret Atwood on tunnettu kirjailija, novellisti ja runoilija. Margaret Atwood syntyi Kanadassa vuonna 1939. Vuonna 1961 julkaistiin hänen ensimmäinen teok-sensa, runokirja nimeltään *Double Persephone*, ja hänen ensimmäinen romaa-ninsa *The Edible Woman* julkaistiin vuonna 1969. Margaret Atwoodin ehkä tun-netuin ja edelleen hyvin ajankohtainen teos Orjattaresi (*The Handmaid's Tale*)

ilmestyi vuonna 1985. Atwoodilta on julkaistu muun muassa romaanit *Nimeltään Grace*, *Oryx ja Crake*, *Herran tarhurit* ja *Uusi maa*. Atwood on myös toiminut opettajana lukuisissa yliopistoissa niin Kanadassa kuin Yhdysvalloissa. (Biography 2018a, viitattu 12.3.2018.)

Teoksen *Orjattaresi* käänsi suomeksi vuonna 1986 Matti Kannosto, ja viimeisin korjattu painos ilmestyi vuonna 2017. *Orjattaresi*-teoksessa Margaret Atwood käsittelee naisen asemaa tulevaisuudessa, dystopiassa, jonka maailmankuva on erityisesti naisen näkökulmasta katsoen ahdistava, eristävä ja misogynistinen. *Orjattaresi*-teoksen maailmassa kuvitteellista maanosaa johtavat uskonnolliset fundamentalistit, jotka näkevät naiset synnytyskoneina. Naiset eivät saa kirjoittaa, lukea, ystävystyä keskenään, eikä heillä ole omia nimiä. Heiltä on viety heidän identiteettinsä, yksityisyys, valta omaan ruumiiseen ja heidän jokaista liikettään seurataan. (Atwood 2017.)

Synnyttäjinä toimivat naiset ovat pukeutuneet punaiseen asuun, joka muistuttaa ulkoasultaan nunnan asua. *Orjattaresi*-teoksen päähenkilön ainoana tehtävänä on synnyttää lapsi korkeassa asemassa olevalle miehelle, Fredille, jonka oma vaimo ei pysty saamaan lasta. Päähenkilö on siis komentajan omaisuutta, eikä heidän, eli orjattaren, komentajan ja vaimon välille kehity minkäänlaisia tunnesiteitä. Päähenkilö kuitenkin tiedostaa ja kyseenalaistaa yhteiskunnassa vallitsevan tilan sekä kokeilee pienillä teoilla heille asetettuja rajoja. Vähitellen epäily yhteiskuntaa ja luokitusta kohtaan herää myös muissakin orjattarissa. (Atwood 2017.)

Margaret Atwoodin *Orjattaresi*-teos julkaistiin yli 30 vuotta sitten. On vaikuttavaa, mutta samalla ahdistavaa ja pelottavaa havaita, miten lähempänä olemmekaan tuota kyseistä dystooppista maailmankuvaa. Jos olemme avoimia ja valmiita todella havainnoimaan ympäröivää yhteiskuntaamme ja maailmantilaa, pystymme huomaamaan, että kaikkien naisten asema ei todellakaan ole parantunut merkittävästi vuosikymmenien aikana. Kuten *Orjattaresi*-teoksessa, naiset on puettu erivärisiin asuihin, joiden perusteella heidät on luokiteltu eri asemiin yhteiskunnassa. Joidenkin asema on aina hieman parempi kuin toisen.

Atwoodin teos on feministisen kaunokirjallisuuden tukipilari ja Orjattaresi on ehkä yksi vahvimpia feminismejä, tasa-arvoa ja yksilön vapautta käsitteleviä teoksia, joita on koskaan ilmestynyt tai tulee ilmestymään. Atwood käsittelee naiseutta, naisen asemaa, feminismejä, misogynyä, mieheyttä, yhteiskuntaa pelottomasti ja suorasanaisesti. Orjattaresi-teos herättää ja ravistelee ihmisiä huomamaan ja käsittelemään yhteiskunnassa vallitsevia epäkohtia sekä mahdollisesti myös toimimaan niin, että tulevaisuus ei ole fiktionkaltainen. (Atwood 2017.)

Orjattaresi-teoksesta on vuosien aikana tehty muun muassa elokuva, näytelmiä ja radiokuunnelmia. Viimeisimpinä on tilausvideopalvelu Hululla esitettävä kymmenosainen sarja, joka on saavuttanut huomiota ja suosiota ympäri maailmaa. Atwoodin teoksesta Nimeltään Grace on myös julkaistu Netflix-suoratoistopalvelussa kuusi jaksoa sisältävä kausi. (Biography 2018a, viitattu 12.3.2018.)

4.2.2 Charlotte Perkins Gilman: Herland

Charlotte Perkins Gilman syntyi Yhdysvalloissa vuonna 1860 ja kuoli vuonna 1935. Charlotte Perkins Gilman oli kirjailija, kustantaja ja feministi. *Keltainen seinäpaperi* (*The Yellow Wall-Paper*) ilmestyi vuonna 1892, ja koetaan, että hänen sairastumisensa vakaan masennukseen ja siihen liittyneet hoidot innoittivat hänet kirjoittamaan kyseisen teoksen. (Biography 2014, viitattu 12.3.2018.)

Charlotte Perkins Gilman herätti huomiota vuonna 1898 julkaistulla teoksellaan *Women and economics*, jossa hän kehotti naisia taloudelliseen itsenäisyyteen. Hän toimi myös *The Forerunner* -nimisen lehden kustantajana vuosina 1909–1916. Charlotte Perkins Gilman sairastui aggressiiviseen rintasyöpään ja teki itsemurhan vuonna 1935. (Biography 2014, viitattu 12.3.2018.)

Charlotte Perkins Gilmanin tuotantoon kuuluu myös vuonna 1915 ilmestynyt *Herland*. Tätä kyseistä teosta pidetään ensimmäisenä feministisenä utopiateoksena. Margaret Atwoodin Orjattaresi-teoksessa elettiin dystopiassa, niin Herland-teos sijoittuu sen vastakohtaan, eli utopiaan, tulevaisuuden ihanneyhteiskuntaan.

Charlotte Perkins Gilman on luonut maailman, jossa miehet ovat kuolleet sukupuuttoon ja ainoastaan naiset asuttavat maata sekä pystyvät myös lisääntymään. Herlandissa naiset elävät yhdessä, luontoa kunnioittaen, siellä ei ole esimerkiksi rikollisuutta, sotia tai nälkää. Herland on edistyksellinen maa, jossa jokainen on arvostettu ja tasa-arvoinen. (Gilman 2009.)

Herlandiin saapuu kolme tutkimusmatkailijaa: Vandyck, Terry ja Jeff. Heillä jokaisella on omat näkemyksensä naisten asuttamasta maasta sekä naiseudesta, jotka ovat osaksi hyvin misogynistisiä ja kapea-alaisia. Miehet joutuvat kuitenkin huomaamaan, että Herlandin naiset eivät sovi heidän omiin käsityksiin stereotyyppisestä naisesta ja naiseudesta. Vähitellen myös osa miehistä alkaa huomioida naisten asuttaman maan olevan toimivampi kuin maa, josta he itse ovat lähtöisin. (Gilman 2009.)

Herlandin naiset ovat itsenäisiä, oppineita ja tasa-arvoisessa asemassa, olivat he sitten suhteessa kenen tahansa kanssa. On vaikeaa olla huomioimatta, miten hyvin tämän kaltainen ajattelutapa näkyy myös omissa yhteiskuntarakenteissa. Naisilla voi olla valtaa, mutta ei liikaa. Naiset voivat olla itsenäisiä, mutta liiallista itsenäisyyttä hämmästellään. Nainen voi olla teoissaan ja mielipiteisiin vahva, mutta liika vahvuus ja vaativuus nähdään "epänaisellisena".

Charlotte Perkins Gilmanin Herland-teoksen ensijulkaisusta on kulunut aikaa yli 100 vuotta ja onkin mielenkiintoista havaita, miten vahva sanoma sillä on ollut ja on edelleen sekä miten paljon se herättää lukijassaan kysymyksiä. Olisiko maailma suvaitsevainen, rauhaisa, tasa-arvoinen, jos naiset olisivat ainoat asukkaat? Herlandin maailma ei kuitenkaan ole täydellinen, vaan se on hyvin konservatiivinen ja sen naiskuvaus on yksitahoinen. Herland on kuitenkin mielenkiintoinen ja ehkä yksi vaikuttavimmista feministisen kaunokirjallisuuden tuotoksista.

4.2.3 Toni Morrison: Jazz

Toni Morrison on yksi merkittävimmistä kaunokirjallisuuden kirjailijoista. Hän syntyi vuonna 1931 Ohiossa. Toni Morrison opiskeli Howardin ja Cornellin yliopistoissa. Ennen kirjailijanuraansa hän työskenteli opettajana ja kustannusallalla. Hänen ensimmäinen teoksensa *Sinisimmät silmät* julkaistiin vuonna 1970 (suomennos vuonna 1994). Muita hänen teoksiaan ovat muun muassa *Sula*, *Koti*, *Rakkaus*, *Minun kansani*, *minun rakkaani* sekä viimeisimpänä *Luoja lasta autta koon*. (Biography 2018b, viitattu 12.3.2018.)

Morrisonin teoksien kantavia aiheita ovat naiseus, naisen asema, afroamerikkalaiset, tasa-arvo ja rasismi. Morrison on palkittu teoksistaan useilla palkinnoilla. Hän on ensimmäinen tummaihoisen naisen, jolle on myönnetty Nobelin kirjallisuuspalkinto vuonna 1993, ja vuonna 2016 hän sai PEN-palkinnon. Vuonna 2012 Morrisonille myönnettiin Vapauden mitali. (British Council, viitattu 12.3.2018.)

Toni Morrisonin *Jazz* julkaistiin vuonna 1992, ja sen tarina sijoittuu 1920-luvun Yhdysvaltoihin, Harlemiin. Teoksen päähenkilöitä ovat Joe Trace, joka työskentelee kosmetiikkakauppiaina ja hänen vaimonsa Violet, joka työskentelee kotiparturina sekä Dorcas-niminen nuori tyttö. Joe tapaa Dorcasin, kun hän saapuu myymään kosmetiikkaa Dorcasin tädin talolle. Joe ihastuu Dorcasiin ja heidän välilleen syntyy suhde. Dorcas kuitenkin alkaa kiinnostua nuoremmista pojista, erityisesti komeasta Actonista, jonka kanssa hän myös lähtee uudenvuodenpäivänä tanssimaan. Joen mustasukkaisuus ja vainoharhaisuus ovat saaneet hänet seuraamaan Dorcasia, ja joutuessaan kohtaamaan Dorcasin toisen miehen kanssa hän päätyy väkivaltaiseen tekoon. Tämän traagisen tapahtuman jälkeen huhut Joen ja Dorcasin suhteesta leviävät myös muiden tietoisuuteen. Lopussa Violet ja Joe päättävät pelastaa avioliittonsa. (Morrison 1993.)

Teoksen ensimmäisillä sivuilla selviää, että Joe on ampunut Dorcasin, mutta hän ei ole joutunut syytteeseen teostaan. Tästä alkaa varsinainen tarina, joka kertoo, miten tuohon traagiseen tapahtumaan päädyttiin. Joen ja Violetin sekä Joen ja Dorcasin suhdekuviot ovat erikoiset. Pohdin, mitä erikoista Joe Tracessa lopulta on, että hän on saanut yhden naisen ja yhden nuoren tytön pauloihinsa. Mikseivät

nämä naiset näe Joe Tracen onnetonta olemusta, jonka mustasukkaisuus on niin vahva, että se johtaa lopulta toisen kuolemaan? Mikä oli Dorcasin syy siihen, että hän ei halunnut muiden hälyttää apua ja näin ollen todistaa Joen syyllisyyttä tapahtuneeseen? Violetin päätös antaa anteeksi Joelle ja yrittää pelastaa heidän avioliittonsa voi vaikuttaa väärältä, heikolta, mutta toisaalta voimme vain nähdä asiat omista teoreettisesta näkökulmasta. Jazz-teoksen päähenkilöiden väliset tunnesiteet vaikuttavat loppujen lopuksi kuitenkin hyvin hentoisilta sillä, tuntuu kuin he olisivat yhdessä olosuhteiden vuoksi ja toinen ihminen vain on sattumalta siinä. (Morrison 1993.)

Teoksessaan Jazz Toni Morrison tuo esille hänelle tärkeitä teemoja ja yhteiskunnassamme olevia epäkohtia. Jazz kuvaa miehen henkistä ja fyysistä valtaa naiseen, rasismia ja tummaihoisen elämää 1920-luvun suurkaupungissa, kuin orjuudesta vapautuminen on vielä monen mielessä, sekä ihmisen epävarmuutta. Toni Morrison antaa Jazz-teoksessaan jokaiselle sen päähenkilöistä oman vuoronsa kertoa oma näkemyksensä, mikä antaa tarinalle ulottuvuuksia ja mielenkiintoista rakennetta. (Morrison 1993.)

4.2.4 Zadie Smith: Swing time

Zadie Smith syntyi Englannissa vuonna 1975. Hänen äitinsä on jamaikalainen ja hänen isänsä on englantilainen. Zadie Smith on opiskellut englantia Cambridgessä. Hänen ensimmäinen teoksensa *Valkoiset hampaat* julkaistiin vuonna 2000 (suomennos vuonna 2001). Teos oli kriitikoiden arvostama. Hänet on palkittu useasti, muun muassa Guardian, -Whitbread- ja The Man Booker kirjallisuuspalkinnoilla. Muita hänen julkaistuja teoksiin ovat *Kauneudesta*, *Risteymiä* ja *Nimikirjoitusmies*. Teoksissaan Zadie Smith kuvaa monikulttuurista yhteiskuntaa ja yhteisöä, erityisesti naisten näkökulmasta. (British Council 2018, viitattu 12.3.2018.)

Zadie Smithin viides ja viimeisin suomennettu romaani *Swing time* kertoo kahdesta lontoolaisesta tummaihoisesta työstä, Traceysta ja nimettömänä esiinty-

västä tarinan kertojasta. Molempien tyttöjen vanhemmista toinen on valkoihoi-
nen. Tanssiminen on tärkeä osa tyttöjen elämää, Tracey on loistava tanssija, kun-
taas kertoja ei ole tanssijana erityinen. Tyttöjen perheolosuhteet ja luonteenpiir-
teet ovat erilaiset ja nämä vaikuttavat myös heidän tulevaisuuteensa. Kertoja toi-
mii myöhemmin poptähti Aimeen avustajana New Yorkissa. Traceyn nuoruuden-
haaveet elämästä tanssijana ovat erinäisistä olosuhteista johtuen muuttuneet.
Kertojan ja Traceyn tiet ovat erkaantuneet nuoruusvuosien jälkeen, ja heidän jäl-
leennäkemisensä on vaivaantunut sekä kumpikin tuntee jonkinlaista halvek-
suntaa toisiaan kohtaan. (Smith 2017.)

Länsi-Afrikka on myös tärkeässä osassa Swing time-teoksen tarinaa. Kertoja
matkustaa sinne Aimeen mukana perustamaan tyttökoulua. Matkasta tulee kui-
tenkin syvällisempi, kun kertoja kohtaa siellä ihmisiä, jotka omalla tavallaan vai-
kuttavat hänen omaan tarinaansa. Kertoja joutuu pohtimaan omaa suhdettaan
itseensä, perheeseensä, osana yhteisöä, sekä erityisesti suhdettaan Traceyn
kanssa. (Smith 2017.)

Smithin tyyli kirjoittaa on viihdyttävää, älykästä, ajatuksia ja tunteita herättävää.
Hän osaa luoda niin samaistuttavia kuin myös monitahoisia henkilöitä, joi-
den elämästä ja tarinasta aidosti kiinnostuu. Smithin kirjoitustyyli luo myös elo-
kuvamaisen maailman ja henkilöt sekä heidän maailmansa avautuvat helposti
lukijan eteen. Swing timessä tärkeimpiä teemoja ovat työstä kasvaminen
naiseksi, ystävyys, eriarvoisuus, anteeksianto niin itselle kuin muille.

4.2.5 Amy Tan: Ilon ja onnen tarinat

Amy Tan on amerikkalainen kirjailija, joka on syntynyt vuonna 1952 Kaliforniassa.
Hänen vanhempansa ovat Kiinan siirtolaisia. Tan on tunnettu teoksistaan, joissa
hän käsittelee aasialais-amerikkalaisten naisten elämää. Hänen tunnetuimpiin te-
oksiinsa kuuluu *Ilon ja onnen tarinat*, joka ilmestyessään vuonna 1990 oli myyn-
timenestys. (Amy Tan the official website 2018, viitattu 12.3.2018.) Amy Tan on
kirjoittanut myös muun muassa *Keittiöjumalan vaimo*, *Luutohtorin tytär* ja *Rouva
Chenin henki* -teokset. (Amy Tan the official website 2018, viitattu 12.3.2018.)

Teoksessa *Ilon ja onnen tarinat* (*The Joy Luck Club*) seurataan neljän kiinalaisen naisen elämää heidän muuttaessaan toisen maailmansodan jälkeen Yhdysvaltoihin sekä heidän suhteitaan tyttäriinsä. Äidit kokoontuvat keskenään pelaamaan ja keskustelemaan elämästään sekä tietenkin tyttäristään. Äidit kokevat, että heidän tyttärensä ovat liian amerikkalaisia eivätkä osaa kunnioittaa kiinalaisia arvoja ja asenteita. Äitien ja tyttärien välillä on vahvoja kulttuurisia eroja, jotka erottavat heidän toisistaan myös tunnetasolla. (Tan 1991.)

Äitien kertomat tarinat omasta elämästään Kiinassa ovat hyvin koskettavia ja syvällisiä. On vaikea kuvitella, miten he olisivat voineet kertoa omista kokemuksistaan omille tyttärilleen. Toisaalta tyttäret olisivat saaneet kokonaisemman kuvan omista äideistään ja voineet löytää helpommin ymmärrystä heidän näkemykseensä ja kokemukseensa elämään entisessä kotimaassa ja nykyisessä kotimaassa. Amy Tan kuvaa äitien ja tyttärien välisiä suhteita hyvin samaistuttavalla tavalla, sillä jokaisessa äiti-tytär-suhteessa on omat haasteensa, mutta samalla se on myös kenties ihmisen vahvin suhde elämän aikana. (Tan & Siikarla 1991.)

Ilon ja onnen tarinat -teoksen aiheena ovat sukupolvien välisten kuilujen, äitien ja tyttärien välisten suhteiden lisäksi myös naisen asema eri kulttuureissa. Tan kuvaa hyvin äitien ja tyttärien välisiä kulttuurisia eroavaisuuksia: Tyttäret ovat omaksuneet länsimaisen kulttuurin, toimintatavat ja ajattelutavan, eivätkä he ymmärrä tai halua ymmärtää äitiensä käytöstä. Äidit taas ovat itämaisen kulttuurin edustajia ja kokevat etäänntyneensä tyttäristään sekä kokevat menettävänsä osan omasta kulttuuristaan uudessa kotimaassaan.

Ilon ja onnen tarinat on kaunis ja mieleenpainuva teos, jossa käsitellään niin kulttuurisia eroavaisuuksia, kuin myös naisen asemaa eri yhteiskunnissa ja kulttuureissa. Kiinalainen ja amerikkalainen feminismi ja naisen asema tuodaan esille äitien ja tyttärien kokemusten kautta. Näiden kokemusten, ajatusten kautta Tan antaa lukijoilleen mahdollisuuden nähdä, miten feminismi koetaan muualla ja miten eri sukupolvet sen kokevat.

Ilon ja onnen tarinat -teos on muokattu elokuvaksi, ja Amy Tan toimi myös sen yhtenä käsikirjoittajista. Elokuva sai ensi-iltansa vuonna 1993, ja se oli muun muassa BAFTA ja WGA-ehdokkaana parhaasta käsikirjoituksesta. (Amy Tan the official website 2018, viitattu 12.3.2018.)

5 POHDINTA

Kirjallisuuden tarkoituksena on sivistää, antaa uusia näkökulmia sekä tutustuttaa meidät erilaisiin hahmoihin ja tapahtumiin. Kirjallisuus on yksi niistä apukeinoista, jonka avulla voidaan opettaa ihmisiä feminismistä, tasa-arvosta, oikeudenmukaisuudesta sekä lisätä halua toimia asian puolesta. Feministinen kaunokirjallisuus on osa kirjallisuutta ja sen tarkoituksena on tuoda esille monitahoisia ja samais-tuttavia henkilöahmoja tarinoineen.

Aloittaessani tutkimaan feminististä kaunokirjallisuutta halusin löytää vastauksia siihen, mitä feminismi pitää sisällään. Mielestäni oli tärkeää tutustua feminismin historiaan, kehitykseen ja sen vaikutuksiin yhteiskunnallisella tasolla, sillä se vaikutti muun muassa feministisen kirjallisuudentutkimuksen syntyyn. Naiskirjallisuuden, -kuvan ja -kuvauksen määrittely olivat merkittävässä osassa opinnäytetyötäni, sillä niiden avulla sain käsityksen naisen asemasta ja naiseuden merkityksestä sekä kehityksestä kaunokirjallisuudessa. Feministinen tutkimus ja feministinen kirjallisuudentutkimus antoivat selkeän ja informatiivisen käsityksen muun muassa siitä, miten kaunokirjallista tuotantoa tulisi analysoida, tulkita ja haastaa tuottamaan monitahoista naiskuvaa.

Perehdyttyäni feminismiin ja feministiseen kirjallisuudentutkimukseen sekä niiden tärkeimpiin käsitteisiin, pystyin sisäistämään tarkemmin kaunokirjallisten teosten sisältöä. Teosten tekstien analysointi, erityisesti feministisestä näkökulmasta katsoen, ja omien tulkintojen löytäminen olivat tärkeä osa opinnäytetyötäni. Teoksien naiskuvauksista löytyi niin eroavaisuuksia kuin yhteneväisyyksiä. Jokainen kirjailija oli tuonut esille naisen aseman yhteiskunnassa ja, erityisesti sen, miten yhteiskunta kokee naisen ja naiseuden. Tekstien tulkinnan lisäksi halusin löytää yhteneväisyyksiä eri kirjailijoiden teosten välillä sekä selvittää, miten kirjailijoiden oma elämä on mahdollisesti vaikuttanut heidän tuotantoonsa. Oli mielenkiintoista havaita, miten usean kirjailijan oma henkilökohtainen elämä oli osaltaan vaikuttanut teosten sisältöön.

Suosittelen tutustumaan *Liisa Huhtasen* ja *Rosa Meriläisen* kirjoittamaan *Feministin käsikirja* -teokseen, jossa feminismiä käsitellään niin informatiivisesta kuin

opetuksellisesta näkökulmasta. Teoksessa käsitellään asioita kuitenkin myös huumorin kautta, joten teos on helposti lähestyttävä, kun haluaa tutustua tarkemmin feminismiin. Teoksesta löytyy myös kirjallisuusharjoitus, jonka avulla voidaan pohtia muun muassa, miten mahdollisesti kirjailijan sukupuoli näkyy teoksen kielessä ja teemassa sekä miten kirjailijan sukupuoli mahdollisesti vaikuttaa siihen, kuka hänen teoksensa lukee tai millaisia kirja-arvosteluja teoksesta kirjoitetaan. (Huhta & Meriläinen 2009, 19.) Tämä oli mielestäni mielenkiintoinen harjoitus, sillä en ainakaan tietoisesti valitse teoksia kirjailijan sukupuolen mukaan. Oli kuitenkin erikoista havaita, että olin valinnut esiteltäväksi ainoastaan naiskirjailijoiden teoksia.

Tulevaisuudessa feministisessä kirjallisuudentutkimuksessa tullaan varmasti huomioimaan entistä paremmin ja laajemmin tasa-arvoisuus, sukupuoli-identiteetin monimuotoisuus, monipuoliset henkilökuvaukset ja seksuaalivähemmistöjen näkyvyys kaunokirjallisuudessa. Naiskirjailijoiden tuotantojen ja niiden merkitysten tutkiminen ja esille tuominen tulevat olemaan myös tulevaisuudessa tärkeässä asemassa, sillä ihmiset ovat tulleet yhä enemmän tiedostavammiksi ja osaavat myös vaatia samaistuttavia henkilöhahmoja, oli kyseessä sitten kirjallisuus tai jokin populaarikulttuurin laji. On tärkeää, että haastamme niin itsemme kuin kirjailijat löytämään ja kertomaan meille merkityksellisiä tarinoita, joissa on merkityksellisiä henkilöhahmoja, ja joiden kautta pystymme kokemaan ja tuntemaan samaistuttavuutta, empaattisuutta ja yhteisöllisyyttä.

Tutkiessani ja analysoidessani feminismiä, feminististä kirjallisuudentutkimusta ja feminististä kaunokirjallisuutta, olen alkanut kiinnittämään enemmän huomiota muun muassa, miten nais- ja mieskirjailijat kuvaavat sukupuolta sekä mitä eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä heidän teksteissään mahdollisesti esiintyy. Mielestäni on mahdotonta antaa yksiselitteistä vastausta siihen, ovatko naiskirjailijoiden kuvaukset naissukupuolesta realistisempia kuin mieskirjailijoiden tai ovatko naiskirjailijoiden kuvaukset miessukupuolesta epärealistisempia kuin mieskirjailijoiden. Tärkeintä on, että lukijat kyseenalaistavat kirjailijoiden rajoitteisia ja yksitahtoisia henkilökuvauksia sekä vaativat heiltä monitahoisia ja samaistuttavia henkilöhahmoja.

On erittäin tärkeää tiedostaa, että feministisellä kaunokirjallisuudella on oma merkityksensä kirjallisuudessa ja kulttuurissa, mutta on myös ymmärrettävä sen merkitys yhteiskunnallisella tasolla. Näin pystytään kehittämään ja luomaan positiivista asennetta feminismiä ja tasa-arvoa kohtaan. Kirjallisuuden, oli kyseessä sitten viihde, jännitys tai feministinen kaunokirjallisuus, tarkoituksena on tarjota lukijalleen yksilöllinen lukukokemus, ja jonka kautta lukija pystyy kokemaan uusia maailmoja, tarinoita ja ihmisiä.

LÄHTEET

Amy Tan the official website. 2018. About. Viitattu 12.3.2018, <https://www.amy-tan.net/about.html>.

Anja Snellman. 2018. Kirjailija. Viitattu 10.3.2018, <http://www.anjasnellman.info/#kirjailija>.

Atwood, M. & Kannosto, M. 2017. Orjattaresi. Korjattu suomenkielinen painos. Helsinki: Tammi.

Autio, O. 2003. Pesärikko. 3. p. Helsinki: WSOY.

Biography. 2014. Charlotte Perkins Gilman. Poet, Activist, Activist, Author(1860–1935). Viitattu 12.3.2018, <https://www.biography.com/people/charlotte-perkins-gilman-9311669>.

Biography. 2018a. Margaret Atwood. Author, Literary Critic, Poet (1939–). Viitattu 12.3.2018, <https://www.biography.com/people/margaret-atwood-9191928>.

Biography. 2018b. Toni Morrison. Writer, Editor, Literary Critic, Playwright (1931–). Viitattu 12.3.2018, <https://www.biography.com/people/toni-morrison-9415590>.

British Council. 2018. Literature. Zadie Smith. Viitattu 12.3.2018, <https://literature.britishcouncil.org/writer/zadie-smith>.

Canth, M. 2017. Työmiehen vaimo: Näytelmä viidessä näytöksessä. Helsinki: WSOY.

Eduskunta. 2017. Naisten äänioikeus 110 vuotta – tietopaketti. Viitattu 8.11.2017, <https://www.eduskunta.fi/FI/tietoeduskunnasta/kirjasto/aineistot/yhteiskunta/historia/naisten-aanioikeus-110-vuotta/Sivut/historiallinen-tausta.aspx>.

Encyclopædia Britannica. 2017. Feminism. Viitattu 6.11.2017, <https://www.britannica.com/topic/feminism#toc216008>.

Filosofia.fi. 2014. Beauvoir, Simone de. Viitattu 6.11.2017, <http://filosofia.fi/node/6858>.

Gilman, C.P., Sutinen, V. & Hossain, B.R.S. 2009. Herland. Turku: Savukeidas.

Gustafsson, M. 2009. Miten minusta tuli minä. Helsinki: WSOY.

Huhta, L. & Meriläinen, R. 2009. Feministin käsikirja. Helsinki: Ajatus Kirjat.

Joenpelto, E. 1985. Neito kulkee vetten päällä. 10. p. Helsinki: WSOY.

Jyväskylän yliopisto. 2012. Naiskirjailija ja nimimerkki. Viitattu 20.3.2018, <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/kirjoittamisen-tutkimus/tekijyyden-kasite-ja-historia/kirjailijuus-authorship/naiskirjailija-ja-nimimerkki>.

Jyväskylän yliopisto. 2013. Modernia naiskuvaa luomassa. Viitattu 20.3.2018, https://koppa.jyu.fi/avoimet/taiku/kirjallisuuden_aikajana/1900-luvun-suomalaisen-kirjallisuus/1900-luvun-alkupuoli/modernia-naiskuvaa-luomassa.

Kauranen, A. 1995. Pelon maantiede. Helsinki: WSOY.

Kirjasampo. 2018. Autio, Orvokki. Viitattu 10.3.2018, http://www.kirjasampo.fi/fi/kulsa/kauno%253Aperson_123175978815227.

Klassikkogalleria. 2017a. Feministisiä ajattelijoita 1600–1950-luvuilta. Simone de Beauvoir (1908-1986). Viitattu 6.11.2017, <http://www.helsinki.fi/sukupuolentutkimus/klassikkogalleria/beauvoir/index.htm>.

Klassikkogalleria. 2017b. Feministisiä ajattelijoita 1600–1950-luvuilta. Minna Canth 1844–1897. Viitattu 8.11.2017, <http://www.helsinki.fi/sukupuolentutkimus/klassikkogalleria/canth/index.htm>.

L. Onervan elämästä. 2018. Kirjailija Hannu Mäkelä. Viitattu 10.3.2018, <https://www.hannumakela.com/valittuja/proosaa/l-onervan-elamasta/>.

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 8.8.1986/609. Viitattu 10.11.2017, <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>.

Miina Sillanpään Seura. 2017. Koko kansan Miina Sillanpää. Viitattu 8.11.2017, <http://miinasillanpaaseura.fi/>.

Minna Canth 1844–1897. 2018. Kuopion museo & Kuopion kaupunginkirjasto. Viitattu 10.3.2018, <http://www.minnacanth.kuopio.fi/canth/default.htm>.

Minnan Salonki. 2017. Kuopion kaupunginkirjasto–Pohjois-Savon maakuntakirjasto. Viitattu 8.11.2017, <http://www.minnansalonki.fi/>.

Morris, P. & Lappalainen, P. 1997. Kirjallisuus ja feminismi: Johdatus feministiseen kirjallisuudentutkimukseen. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Morrison, T. & Loponen, S. 1993. Jazz. Helsinki: Tammi.

Onerva, L. & Madetoja, O. 1982. Mirdja. 8. p. Helsinki: Otava.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2016. PISA 2015: Suomalaisnuoret edelleen huipulla pudotuksesta huolimatta. Viitattu 14.11.2017, http://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/pisa-2015-suomalaisnuoret-edelleen-huipulla-pudotuksesta-huolimatta.

Rossi, R. & Isomaa, S. 2013. Kirjallisuuden naiset: Naisten esityksiä 1840-luvulta 2000-luvulle. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Ruohonen, V., Sevänen, E. & Turunen, R. 2011. Paluu maailmaan: Kirjallisten tekstien sosiologiaa. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Ruuska, H. 2015. Eeva Joenpelto: Elämän kirjailija. Helsinki: WSOY.

Smith, Z. & Ruuska, I. 2017. Swing time: Romaani. Helsinki: WSOY.

Sosiaali – ja terveysministeriö. 2017. Tasa-arvo. Lainsäädäntö. Viitattu 10.11.2017, <http://stm.fi/tasa-arvo/lainsaadanto>.

Suomalainen Naisliitto. 2017. Historia. Viitattu 8.11.2017, <http://www.suomalainen-naisliitto.fi/index.php?k=226035>.

Suomen Naisyhdistys RY. 2017. Historia. Viitattu 8.11.2017, http://www.nais-tahto.net/?page_id=71.

Suomen UN Women ry. 2017. Presidentti Niinistön kolme sitoumusta tasa-arvon edistämiseksi. Viitattu 12.11.2017, <https://www.unwomen.fi/uutiset/presidentti-niiniston-kolme-sitoumusta-tasa-arvon-edistamiseksi/>.

Suomen YK-liitto. 2017. Tasa-arvo. Viitattu 10.11.2017, <http://www.yk-liitto.fi/yk70v/sosiaalinen/tasa-arvo>.

Tan, A. & Siikarla, E. 1991. Ilon ja onnen tarinat. Helsinki: WSOY.

Tasa-arvovaltuutettu. 2017. Tasa-arvovaltuutettu. Viitattu 10.11.2017, <https://www.tasa-arvo.fi/tasa-arvolaki-pahkinankuoressa>.

Tasavallan presidentin kanslia. 2016. Tasavallan presidentti Sauli Niinistön puhe UN Womenin HeForShe-kampanjan toisen vuosipäivän vastaanotolla MoMA:ssa New Yorkissa 20.9.2016. Viitattu 12.11.2017, <http://tpk.fi/public/default.aspx?contentid=351771&nodeid=44807&contentlan=1&culture=fi-FI>.

The Telegraph. 2015. Feminist quotes that have fuelled the debate. Viitattu 10.3.2018, https://www.telegraph.co.uk/film/suffragette/famous_feminist_quotes/.

Tieteen termipankki. 2014. Kirjallisuudentutkimus. Naiskirjallisuus. Viitattu 26.3.2018, <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:naiskirjallisuus>.

Tilastokeskus 2017. Tietoon tulleiden raiskausten määrä kasvussa. Viitattu 10.3.2018, https://www.stat.fi/til/rpk/2017/02/rpk_2017_02_2017-07-13_tie_001_fi.html.

UK Parliament. 2017. Women and the vote. Viitattu 6.11.2017, <http://www.parliament.uk/about/living-heritage/transformingsociety/electionsvoting/women-vote/>.

Väestöliitto. 2016. Seksuaalirikokset. Viitattu 10.3.2018, <http://www.vaestoliitto.fi/nuoret/turvallisuus/seksuaalirikokset/>.

Yle. Yle-uutiset. 2017. Me too -kampanja täytti somen – Seksuaalinen häirintä näkyy karuina lukuina jo koululaisten kyselyissä. Viitattu 8.11.2017, <https://yle.fi/uutiset/3-9886385>.